

Deelnemers

Den valsche deelnemers

James van Lidth de Jeude _ Meester in Burger
Hein te Riele _____ Meester in Fun
Emmy Strik _____ Meester in Dickens
Ferdo Assenberg _____ Meester in Sinth
Gerard Burger _____ Meester in Ontheldering
Gerard Bot _____ Meester in Klonen
Henk van Balen _____ Meester in Waarheid
Jan Krusse _____ Meester Hofnar
Lammert Voos _____ Meester in Dichten
Jurriën Roossien _____ Meester in Onzin
Jos Paardekooper _____ Meester in Ontleding
Renee Berends _____ Meester in Feiten
Bep Spa _____ Meester in Meesters

Den valsche redactie

Han van Meegeren, Nico Joosting Bunk &
Jurriën Roossien

De ware sponsoren

De Zwarte Hond Bellen, reizen en verzamelen
Artnic _____ Ordenen, ontwerpen en opmaken
Thieme Deventer _____ Duurzaam dupliceren
Boekbinderij Sikkens ___ Soorteren en binden

Voorwoord

Altyd ben ik beticht over den valscheit in den
schoone kunst.

Maar wat heeden ten daage pas echt valsch is blykt
uit dit voorwoord.

Naa lang al de zoete en sappighe leughens uit
Deventer gehoord te hebben werdde het nu tijd voor
den waarheit.

Dertien meeschters zijn derhalve gevraagd om den
ware geschiedenis onder woorden te brengen en
dezen ten gehore te brengen tijdens het festival 'er
was eens' op den eerste zaterdag in augustes in het
jaar des Heren tweeduizenthvijf.

Condicio dat ick dit epistel derhalve ten nimmer uit
mijne hoofde hebbe laten ontschieten. Maar 't ware
andere kwade geniën die den resthen van dezen
publicatie vulden met geschriften waarvan zelfs ick
betwijfel of dezen ooith op den waarheid zouden
hebbe kunnen beruschten.

Besluitend met den spreuk,
*'al is den waarheit noch zoo snel den
valscheit achterhaalt het wel'.*

Getekend ten Déventêr juli 2005

Han van Meegeren

† 30 december 1947

Spinhuisteeg

James van Lidth de Jeude

Tegenwoordig is het geen mooi straatje meer, maar een achterom en de laadplaats voor een supermarkt. Er staan altijd vuilcontainers. En 's nachts is het een open pisbak voor alle kroeglopers. Maar daar gaat het verhaal niet over.

Waarom de Spinhuissteeg, "Spinhuissteeg" heet.

Om deze vraag te beantwoorden moeten we een aantal eeuwen terug in de tijd en wel naar het jaar 1782. Toen was Deventer een nog niet zo grote stad, maar wel heel belangrijk als Hanzestad. Ook toen had Deventer al vreemde inwoners die men niet altijd begreep maar wel respecteerde en ook wel om raad vroeg.

Een van die mensen was mevrouw van der Heijden. Het woord 'mevrouw' bestond toen nog niet; men noemde haar wijfie van der Heijden. Maar men gebruikte deze naam alleen als men iets van haar gedaan wilde hebben. Zij reageerde dan altijd hetzelfde: *"Noem me zoals je me noemt, wanneer je over me praat als ik er niet bij ben."* En die naam luidde *"Het Spinnenwijfie"*.

Dat kwam omdat ze altijd in de weer was met spinnen. Zeg nou niet *"getverderrie"* want dat is niet

terecht. Nee, het spinnenwijffie was toentertijd een zeer graag geziene vrouw. Haast iedereen had een zwak voor haar want zij was één van de weinige mensen die voor iedereen klaar stond. Als je bang voor spinnen was en spinnen in huis had, ging je naar het spinnenwijffie. En dan zei je alleen maar: "Ik heb een spin in mijn huis". Het spinnenwijffie kwam dan meteen in actie, ving de spin en nam die mee naar haar eigen huis. Van al die spinnen maakte ze spinnenkoppensoep. In die soep zaten behalve spinnenkoppen ook rattenstaarten, vleermuizenootjes en muizenpootjes. En een heleboel kruiden!

Ik hoor jullie al zeggen: "Bah, wat vies." Maar dat is een vooroordeel.

De meeste van jullie eten tegenwoordig rund, kip, varken, lam of 'vegavlees'. Maar er wordt ook krokodil en slang gegeten. En zelfs muskusrattenvlees maar dat heet dan opeens waterkonijn. En wat dacht je van die vieze slijmerige mosselen of van die snottige slakken? Vroeger hadden de mensen geen geld voor zulk - onsmakelijk - eten.

Ze probeerden toch vlees te krijgen en stomtoevallig zit aan spinnen, muizen, ratten en zelfs aan vleermuizen wel wat vlees. Dat was gratis, dus hup in de soep! En daarbij gingen nog heel veel kruiden en niet zomaar kruiden: nee, kruiden om mensen beter te kunnen maken. En zoals iedereen weet die wel eens kookt; voor een lekkere soep moet men de soep uren laten koken, zodat alle smaken bij elkaar komen en

je een verrassende smaak krijgt. Dat is echt iets anders dan die bouillonsoep met een opgetrokken kippenpootje erdoor heen die men tegenwoordig durft te serveren.

Nee, het spinnenwijfie maakte echt smaakvolle soep met geneeskrachtige kruiden erin. Als je ziek was en bijvoorbeeld buikpijn had, ging je naar het spinnenwijfie en vroeg, of ze een soep tegen buikpijn had.

En altijd hielp ze je. Negen van de tien - misschien wel 99 van de 100 - mensen herstelden door haar soep van allerlei kwalen. Je zult dus begrijpen dat ze toentertijd een zeer gewaardeerd wijfie in Deventer was.

Totdat er in 1782 een nieuwe stadhouder werd benoemd (dus zoveel is er niet veranderd: de stadhouder heet nu 'burgemeester', maar ze worden allebei benoemd en niet gekozen door de bevolking). Deze stadhouder was een behoorlijke bullebak en hij verbood iedereen in Deventer om naar het spinnenwijfie te gaan. Het spinnenwijfie mocht niet meer door de stad lopen. Ze mocht alleen in haar eigen huis en haar eigen tuin zijn. Als ze tóch de stad in zou gaan zou ze op de brandstapel gegooid worden en als heks verbrand worden. Want dat was ze in de ogen van de stadhouder: een HEKS!

En iedereen die naar die heks wilde gaan werd in de kerkers gesmeten, die zich onder de stadhouderskamer bevonden. Dan volgde 2 jaar opsluiting op water en brood. Niemand durfde nog naar het spinnenwijfie te

gaan en het spinnenwifje zat in haar eentje thuis. Ze zag niemand meer en niemand zag haar... Zieke mensen moesten vanaf die tijd naar de kwakzalver, die een neefje van de stadhouder was. Ze moesten veel florijnen voor de behandeling betalen. Maar de meeste mensen werden er niet beter van en stierven aan hun ziektes. Het ging steeds slechter en slechter in Deventer.

Tot overmaat van ramp kwam er ook nog een luizenplaag en iedereen in Deventer kreeg last van luis. Toen bestonden er nog geen luizenkammetjes of luizenshampoo - nee, niets van dit alles - en mensen liepen weken en weken met jeuk op hun hoofd. Baby's stierven eraan want duizenden luizen op een babyhoofdje die allemaal een druppeltje bloed zuigen hebben samen toch heel veel bloed nodig. De mensen raadpleegden de kwakzalver, maar hij kon er evenmin iets tegen doen. Hij had zelf ook last van luis en jeuk op zijn hoofd. Op een dag was er een jongen die er genoeg van had. De naam van die jongen was Jan Pier.

Op een avond sloop hij tegen een uur of 9 stiekem en stilletjes naar het huis van het spinnenwifje en klopte op de deur. "Wie is daar?" riep het spinnenwifje, maar ze hoorde niets. Er werd nogmaals op de deur geklopt en weer riep ze: "Wie is daar?" Opnieuw hoorde ze niets. "Het zal wel een kwajongensstreek zijn van kinderen die 'klop op je deur' doen" (een voorloper van belletje trek), mompelde ze in zichzelf. Toen werd er voor de derde keer op de deur geklopt. "Wie is daar?" Nu hoorde

ze zachtjes "Ik ben het. Jan Pier. Doe alstublieft de deur open". Ze deed de deur open en zei: "Je weet toch dat je hier niet..."

Voordat ze was uitgepraat, was Jan Pier naar binnen geglipt en had hij de deur achter zich gesloten.

Hij vertelde haar van de jeuk op zijn hoofd en dat er allerlei zwarte pukkeltjes op zijn hoofd zaten en of het spinnenwijfie daar iets tegen had. Want die kwakzalver kon er helemaal niets van! Wat denken jullie: heeft het spinnenwijfie iets tegen de luis?

Nee, dat had ze niet. Omdat ze van de stadhouder niet naar buiten mocht en er ook niemand bij haar mocht komen had zij geen last van de luizenplaag. Maar ze had er ook geen middeltje tegen. Ze ving vijf luizen van Jan Pier zijn hoofd en zei: "Kom morgen op dezelfde tijd terug dan zal ik kijken wat ik kan doen." En Jan Pier ging weer stilletjes en sluipend naar huis.

Het spinnenwijfie probeerde een kruidensamenstelling te maken die de luizen zou doden. Ze deed dat op een slimme wijze. Ze pakte een lepel soep en gooide daar kruiden in. Ze liet de kruiden even in de soep intrekken en gooide de soep over één luis. Ze keek of de luis dood was. Na ongeveer vierentwintig verschillende kruiden gebruikt te hebben ging de luis inderdaad dood. Maar het spinnenwijfie was niet zeker van de werking van haar medicijn. Want stel je voor dat de luis gewoon was verdronken, omdat hij vierentwintig keer soep over zich heen gekregen te had. Daarom pakte ze de tweede luis en gooide daar

ook soep over heen. Deze luis ging eveneens dood. En zo probeerde ze alle vijf luizen en ze gingen allemaal dood.

De laatste luis hoefde ze eigenlijk al niet meer te gebruiken, want het spinnenwijfie wist nu zeker dat het medicijn werkte. Maar stel je voor dat die laatste luis wel in leven bleef. Misschien zou die luis neten bij haar leggen en dan had zij opeens een luizenplaag! Nee, alle luizen moesten dood!

De volgende avond kwam Jan Pier weer aan de deur. Hij werd snel binnen gelaten. *"En hebt u wat tegen de jeuk op mijn hoofd"* vroeg hij meteen bij binnenkomst. *"Natuurlijk, ga naar de kelder. Daar staan twee grote ketels. Steek je hoofd drie maal in ketel 1 en laat het goed intrekken. Uit ketel 2 moet je twee flinke slokken vocht nemen. Daarna moet je een halfuurtje op de houten bank gaan zitten."*

Zo gezegd, zo gedaan. Jan Pier stak zijn hoofd drie keer in de ene ketel en uit de andere ketel nam hij twee flinke slokken. Nadat hij twintig minuten op de bank gezeten had, voelde hij geen jeuk meer op zijn hoofd.

Hij bleef netjes een half uur zitten, maar toen het halve uur om was sprong hij op, bedankte het spinnenwijfie en ging de straat op.

Iedereen die hij tegenkwam schreeuwde hij toe: *"Ik ben er af, ik ben er af."*
En als de mensen vroegen hoe dat kon fluisterde hij: *"Het spinnenwijfie."*

De daarop volgende dagen en weken kreeg het spinnenwijffie veel geheim bezoek en ze hielp iedereen.

Binnen een maand was iedereen in Deventer van zijn luizen af, behalve één persoon. De stadhouder was als enige niet ontluisd en liep in zijn kamer te ijsberen. Hij had een vreselijke jeuk en krabde al zijn haren (en dat waren er niet veel meer) uit zijn hoofd. "Hoe kom ik hieraf?" vroeg hij radeloos. "Die neef van mij kan er niks van en men heeft hem Deventer uitgezet".

Zo liep hij te ijsberen en hij was de wanhoop nabij. Op een helder moment dacht hij aan het spinnenwijffie. Maar ja, hij had iedereen en ook zichzelf verboden om naar het spinnenwijffie te gaan. "Maar", bedacht hij, "als ik die wet gemaakt hebt kan ik die wet toch ook weer veranderen". En zo besloot hij dat iedereen weer naar het spinnenwijffie mocht en dat het spinnenwijffie weer vrij door Deventer mocht wandelen. Hij zou het haar zelf mededelen.

Bij haar huisje aangekomen beukte hij zowat haar deur in. Een luikje in de deur ging open. "Wie is daar? Oh, bent u het. U weet toch dat het streng verboden is hier te komen?" vroeg het spinnenwijffie. De stadhouder vertelde haar van de nieuwe wet en ook, dat ze geen heks meer was.

"Dat is dan mooi" zei het spinnenwijffie en ze deed het luikje weer dicht.

De stadhouder stond opnieuw voor een dichte deur. "Wat nu? Hoe kom ik nu van die jeuk af", dacht

hij. Gewoon nog eens aankloppen maar nu zachter. Bescheiden klopte hij aan de deur, de deur ging open en in de deur stond het spinnenwijffie. "Wat kom je doen?" vroeg ze. "Ik heb zo'n jeuk op mijn hoofd en krab al mijn haren uit mijn hoofd. Kunt u er iets aan doen?". "Natuurlijk. Ga de kelder in. Daar staan twee ketels: in de eerste ketel moet je je hoofd drie keer onderdompelen en van de tweede ketel moet je twee flinke slokken nemen". De stadhouder ging de kelder in. Hij boog zich over de eerste ketel maar zijn dikke buik zat hem danig in de weg. Hij bukte nog wat dieper en dieper.

Het spinnenwijffie was achter hem aangelopen en zag dat hij moeite had zijn hoofd in de ketel te dompelen. Zij zag zijn geweldig dikke achterwerk: strak gespannen van de moeite om zich te bukken. Zij tilde haar rok op en plaatste haar voet tegen zijn achterwerk en gaf toen zo'n harde duw, dat de stadhouder voorover viel met zijn hoofd in de ketel. De ketel viel om tegen de andere ketel. Die viel ook om en de soep uit beide ketels stroomde over de vloer.

Snel probeerde de stadhouder zijn hoofd drie keer onder te dompelen.

"Wat nu?" vroeg hij. "Nu nog twee flinke slokken en dan een half uur op de bank." Terwijl het spinnenwijffie dit zei strooide ze nog wat kruiden over de soep die nog niet helemaal door de keldervloer weggetrokken was.

De stadhouder likte met zijn tong over de vloer. Hij

likte maar door en door en stopte pas toen hij dacht, dat hij op deze manier evenveel vloeistof had binnengekregen, als wanneer hij twee flinke slokken genomen zou hebben.

Toen ging hij op de bank liggen. Na een half uur was de jeuk op zijn hoofd verdwenen. Maar hij was nu ernstig ziek.

Uiteindelijk heeft de stadhouder drie weken op de bank gelegen. Het spinnenwifje liet hem in die tijd voelen wat ze allemaal kon.

De Deventer bevolking was weer blij dat ze naar het spinnenwifje mocht en men bracht haar zoveel spinnen als ze nodig had. Binnen de kortst mogelijke tijd werd het huisje waar ze woonde Het Spinnenhuisje genoemd.

Veel later pas werd het straatje waaraan zij woonde de Spinhuissteeg genoemd. Puur als eerbetoon aan het wifje van der Heijden.

Hoe Bathmen voor 10 Euro bij Deventer kwam

Hein te Riele

Nog twee weken en dan beslist de Eerste Kamer over de mogelijke samenvoeging van Deventer en Bathmen. Het kan nog alle kanten op. Bathmen vecht door tot de laatste snik. We moeten iets doen. Je weet het maar nooit met die Eerste Kamer. We moeten het verzet van Bathmen breken. Jan Drost en de zijnen weten niet van ophouden. Maar hoe?'

De woorden van James van Lidth de Jeude, burgemeester van Deventer, konden slechts rekenen op sombere instemming van de overige leden van het College van B & W. Wethouder Doornebos probeerde de sombere stemming nog te temperen door te wijzen op het besluit van de Tweede Kamer: *'Het kan toch niet zo zijn dat we na jaren van onderhandelen en actie voeren, nog op het laatste moment verliezen. Ik wil aan de slag met die nieuwe gemeente'*. De ondernemingszin van Doornebos werkte deze keer niet inspirerend op zijn collega's. *'Als we niet oppassen wordt het niks en heeft het alleen maar veel geld gekost en gaat het nog veel meer kosten'*, was de reactie van wethouder Hiemstra. *'Paul, bestel nog even koffie en dan kunnen Bert en Jos nog even roken'*, onderbrak Van Lidth de Jeude de vergadering.

Na de hervatting betoonde de burgemeester zich toch

weer positief: *'Ik zal als een echte 'bodeman' nog eens met mijn collega uit Bathmen gaan praten. Misschien valt er nog iets te bereiken. In ieder geval moeten we een opmerkelijk signaal laten uitgaan naar die Eerste Kamer. Ik zal nog eens informeel met hem gaan praten, met een etentje of zo'. 'Als je denkt dat het nog zin heeft, moet je het maar doen', reageerde wethouder Adema. Met een 'Wie niet waagt, wie niet wint', ondersteunde de gemeentesecretaris het voorstel. 'Nou niet zo somber, laten we het zo maar doen, en notuleer 't maar niet Paul. Ik hou jullie op de hoogte. Volgende agendapunt'.*

James van Lidth de Jeude voelde zich in zijn element. Het was aan hem om de laatste slag toe te brengen. Hij kende Jan Drost, zijn Bathmense collega, goed. Maar hij wist ook dat het een taaie rakker was, die niet snel zou toegeven. Hoe in deze te handelen? Hij bedacht een plannetje en sprak er met niemand over, zelfs niet met zijn vrouw!

Het werd een etentje bij restaurant 't Arsenaal. Tafeltje in de hoek, zoveel mogelijk uit het zicht. James betoonde zich een waar gastheer: *'Jan we staan voor een historisch moment, laten we gaan voor het verrassingsmenu, inclusief wijnarrangement'*. Jan Drost voelde zich als een vis in de Gastvrije Hanzestad, en kon volledig instemmen met het voorstel van zijn gastheer. De avond verliep in opperbeste stemming, mede ook door de smaakvolle wijnen. Bij het nagerecht realiseerde James zich dat

hij nog helemaal niets had bereikt. Het had geen zin zijn collega nu nog met allerhande argumenten onder druk te zetten. Het werd tijd voor hoog spel.

'Jan, het lijkt me nu wel tijd voor een grapje, met misschien fatale gevolgen. Ik heb hier 10 Euro, die scheur ik door midden en vervolgens tover ik je weer een héél briefje van 10. Lukt het me niet, dan mag Bathmen bij Gorssel. Lukt het me wel, dan stop je met actie voeren'.

Jan Drost keek zijn collega verrassend aan: *'Dat durf je niet'. 'Natuurlijk wel Jan, we moeten toch een keer een punt achter deze hele discussie zetten'. 'Ik neem je uitdaging aan, maar let wel James: als je verliest, ben je Bathmen kwijt'*.

Jan Drost maakte een historische fout: ken je tegenstander. Nagenoeg iedere Deventenaar weet dat James van Lidth de Jeude van goochelen houdt. Maar ja, Jan Drost was nóg geen Deventenaar.

Met grote routine en vingervlugheid voerde James de goocheltruc uit. Het was hem gelukt bij de opening van de Rabobank, dus zou het nu ook wel lukken. *'Hier Jan, hou jij deze 10 Euro maar'*, glunderde James.

De volgende dag was in het Deventer Dagblad te lezen: *'Het College van B & W van Deventer vindt het van grote bestuurlijke moed en realiteitszin getuigen dat het gemeentebestuur van Bathmen, vooruitlopend op de besluitvorming in de Eerste Kamer op 29 juni 2004, heeft ingestemd met de*

*eerste bestuurlijke contacten over een mogelijke
samenvoeging van beide gemeenten'.*

E en verrassende ontmoeting

Emmy Strik

Er was eens..... een jongen die woonde in de prachtige Hanzestad Deventer. Hij was geboren in 1856 in de Walstraat. Hoewel zijn ouders niet rijk waren had hij toch een geweldige jeugd. Zijn vader had een baan als knecht bij het graanbedrijf Capellen gelegen in de Walstaat en het gezin woonde in een huis met twee kamers achter in één van de vele gangetjes in de Walstraat. Zijn ouders sliepen met de baby in de huiskamer, waar altijd een kachelstok stond te branden waarop zijn moeder de maaltijden bereidde en hij sliep met zijn vier broertjes en zusjes in de achterkamer. Gezellig met z'n allen in de twee bedsteden.

Wonen in de binnenstad van Deventer had zeker zijn voordelen.

Spelen op de Brink met de andere jongens. In de winter met koeientanden bikkelen en in de zomer met de hoepel rennen. De hoepel was van hout en werd in de Menstraat gekocht bij de kuiper. Onder de Waag speelden ze met de priktol of prak omdat daar zulke lekkere gladde stenen lagen.

Ook speelde hij graag onder aan de gracht achter de Walstraat waar de vrouwen hun wasje lieten bleken op het gras en waarin het midden nog steeds een modderig stroompje liep. Hij ging naar school in de

Assenstraat waar hij les kreeg van meester Nieuwenhuys. De meester was een groot liefhebber van de verhalen van Charles Dickens en van de sprookjes van Hans Christiaan Andersen. Deze liefde bracht hij over op zijn leerlingen door ze heel veel voor te lezen. Hij had vooral veel invloed op onze jongen die Teun heette en die van huis uit eigenlijk niet gewend was om te lezen of voorgelezen te worden.

Teun las ieder vrij moment en verslond de boeken die hij van meester mocht lenen. Toen Teun twaalf jaar oud was vonden zijn ouders het tijd worden dat hij ging werken en vader had al een baantje voor hem geregeld bij Capellen waar hij boven in het hoge pakhuis het graan in een grote trechter moest scheppen.

Maar gelukkig kreeg meester Nieuwenhuys voor elkaar dat Teun, die heel goed kon leren, nog één jaar naar school mocht. Om toch iets bij te dragen aan het huishouden ging Teun na schooltijd zijn grootvader helpen. Grootvader woonde naast de Bergkerk en zorgde al jaren voor de tuin en de graven rondom de kerk. Hij kon de hulp van Teun goed gebruiken nu hij een dagje ouder werd.

Teun hield van zijn werk en voor twee graven zorgde hij extra goed.

Het ene was van een klein meisje dat jong van totale uitputting en honger gestorven was. Zij was helemaal achterin begraven in het gedeelte waar de armste van de armste lagen.

Het andere graf lag in het gedeelte waar de mooiste

graven waren met prachtige grafstenen met boeiende teksten erop.

Hier was een oude man begraven die na een leven van gierigheid en geld bijeen schrapen op latere leeftijd door een droom bekeerd werd en tot zijn dood heel veel voor de armen in Deventer had gedaan. Omdat beide graven nooit bezocht werden besloot Teun om daar extra aandacht aan te besteden

Als hij het grafje van het kleine meisje verzorgde moest hij altijd denken aan " *Het meisje met de zwavelstokjes* " en bij het graf van de oude man dacht hij aan Scrooge uit de Christmas Carol.

Heel vaak vertelde hij zijn grootvader hoe vreselijk graag hij zijn twee lievelingsschrijvers eens wilde ontmoeten. En grootvader legde hem dan uit dat dat echt niet mogelijk was omdat de een in Denemarken en de ander in Engeland woonde. "*Mensen zoals wij maken niet van die verre reizen*", zei grootvader.

Op een dag, Teun was net aan het werk achter de Bergkerk, zag hij de postkoets aankomen die ter hoogte van grootvaders huis stopte om de passagiers eruit te laten. Als altijd rende Teun er naar toe want meestal was er wel een centje te verdienen door de reizigers te helpen met het dragen van reistas of koffer. Teun wilde namelijk heel graag wat extra geld hebben om naar de Deventer kermis te gaan, die een hele week was opgesteld op de Brink, het Grote Kerkhof en de Nieuwe Markt.

Normaal gesproken was de postkoets altijd afgeladen vol, maar nu stapten er alleen maar twee deftige

oudere heren uit die met elkaar in een druk gesprek verward waren.

De twee heren leken wel een beetje op elkaar. Ze hadden hoge hoeden op en droegen een pak met streepbroek en pandjesjas daaroverheen een wijde reiscap. In de hand een prachtige wandelstok met zilveren knop.

Teun rende naar ze toe maar bleef op tien meter afstand als aan de grond genageld staan. Hij herkende de heren en kon z'n ogen niet geloven.

Hij durfde ze echt niet te benaderen toen hij zag dat het Charles Dickens en Hans Christiaan Andersen waren.

Hoe kon dat nu, hij was bang dat hij droomde en wakker zou worden voordat hij met ze gesproken had. Hij kneep zichzelf eens in z'n arm en riep heel hard au!

De twee heren keken geschrokken op toen ze die kreet hoorden en zagen de jongen, onze Teun, daar vastgenageld staan.

Ze begrepen dat ze herkend waren en liepen naar de jongen toe terwijl ze hem vriendelijk lachend aankeken. Langzaam kwam Teun weer bij z'n positieven, hij stamelde hun namen en gaf met gebaren te kennen dat hij ze wilde helpen met hun koffers.

Inmiddels was de koetsier van de koets afgekomen en die vroeg aan Teun of hij de heren naar hun logement op de Brink wilde brengen. Nou dat wilde Teun maar al te graag en met een zwierig breed gebaar maakte hij de heren duidelijk dat ze hem moesten volgen.

Hij liep recht naar beneden door de Bergstraat naar

de Brink. Even was hij de kermis vergeten maar toen ze op het plein kwamen zag hij dat de twee schrijvers blij verrast waren over deze schitterende attractie.

Ze bleven bij de zweefmolen staan en vroegen of Teun daar met ze in wilde. Nou dat hoefden ze geen tweemaal te vragen Teun straalde van top tot teen en mocht tussen zijn twee favoriete schrijvers in het bakje van de zweefmolen gaan zitten!

Het was of hij droomde, zweven door de lucht met zijn idolen.

Wat hem betreft mocht het uren duren en..... het leek ook wel uren te duren. Teun was de gelukkigste jongen van de wereld!

Heel, heel veel jaren later zat Teun met zijn kleinkinderen en de buurkinderen om zich heen in zijn huis in de Walstraat, waar hij nog steeds woonde.

Hij vertelde de kinderen z'n lievelingsverhaal over zijn ontmoeting met de twee beroemde schrijvers en hoewel ze het al honderden malen gehoord hadden hingen ze aan z'n lippen.

Want ook zij hielden van de sprookjes van Andersen en de verhalen van Dickens.

Moord in de Grote Kerk

Ferdo Assenberg

Ja echt

Het was eind januari en waarlijk winter. De koude wind deed de witte wolken als schepen langs de helblauwe hemel varen.

Het was echt winter. Dat kon je ook zien aan de straten. De wegen en stegen in de stad Deventer waren wit. De sneeuw was wel maagdelijk gevallen, maar nu verworden tot een grauwe en grijze smurrie. Karrensporen waren bevroren en het was echt geen lolletje om nu je weg in de stad te moeten zoeken. De stompe toren van de Grote Kerk, stak boven de stad uit. De koepel was er nog niet opgezet, dat zou ongeveer vijftig jaar later gebeuren.

We zijn dan wel een dikke vier honderd jaar in de tijd teruggedaan. We zijn dan terecht gekomen in de Hanzestad Deventer, zonder elektrische straatverlichting, zonder auto's en ook zonder telefoons. Natuurlijk liepen de mensen er ook wel wat vreemder bij. Ze waren wat anders gekleed en droegen ook wat eenvoudiger schoeisel. Er lagen geen stenen in de straten en de varkens scharrelden rond alsof ze bij niemand hoorden. Eigenlijk was het er maar, nu in onze ogen, een ongeregelde puinzooi. De mensen waren net zoals in onze tijd, bezig om te leven en te overleven. Misschien waren ze wel wat

minder egoïstisch, wat meer op de groep gericht. Maar verder liepen er echt verhoudingsgewijs net zo veel gekken rond als nu. Die kon je, ook in die tijd al, beter niet tegenkomen. Moet je nu eens kijken. Wat is dat? Daar staat een ouderwetse brommer. Een Solex.... Maar die is toch niet zo ouderwets dat die in de tijd waar we nu in zijn beland, thuis hoort... Nou breekt me de klomp! Hoe kan dat?

Vandaag wil ik dan ook het waar gebeurde verhaal vertellen van Hendrick Achteveld. Deze man, door iedereen Henne genoemd, was in de dagen dat dit verhaal zich afspeelt haast dertig jaar oud, en werd door de meeste inwoners met de vinger nagewezen. De mensen zeiden dan: *'Die Henne hef ze nieet allemoale op 'n rietje'*. Dat was niet zo leuk zeggen van die mensen, maar het was wel de waarheid. Onder ons gezegd en gezwezen was er bij hem geregeld een steekje los en soms ook wel (bij wijze van speken) een hele ritssluiting. In de zomer bijvoorbeeld, liep hij in een dikke winterjas en 's winters was hij gekleed alsof het hoog zomer was. Henne viel dus wel op. Verder was hij de enige in de stad die op een echte Solex reed.

Men vroeg zich in die tijd wel af hoe hij daar aan gekomen was, want een dergelijk vervoermiddel werd pas ongeveer 350 jaar later uitgevonden. Maar Henne had er één. Hoe hij een zodanig hels apparaat in zijn bezit had gekregen en hoe hij aan brandstof voor die fiets met hulpmotor kwam, is één van de grootste raadsels

uit onze stadsgeschiedenis. Men dacht wel eens dat Henne een lijntje had naar iets dat buiten onze wereld lag..... Over UFO's werd toen nog niet gepraat, maar over Onze Lieve Heer des te meer...

De vader van Henne had een slagerij op het Bergkerkplein. Ze woonden en werkten in een klein huisje daar aan het pleintje vlak bij de oude haven. Henne had altijd al weinig vrienden gehad, maar goed ook, want hij was door zijn vader voorbestemd om priester te worden. *'Onze Henne diee kump 'd'r weh, diee iz best vernemstig'* , zei zijn vader altijd tegen een ieder die het wilde horen. Wat vader er nooit bij vertelde was, dat hij hoopte, dat wanneer Henne priester was geworden, (in de Rooms Katholieke kerk) hij (vader) het eeuwige leven geschonken zou krijgen.

Dat hadden ze hem immers in de kerk beloofd... Gradus zijn jongere broer zou dan de slagerij van vader overnemen. Maar ja, toen Gradus plotseling, men weet tot op heden nog steeds niet waaraan, overleed, moest toch de andere zoon (als je er maar twee hebt) de zaak later overnemen. Wat heb je dan aan een priester in de familie? Niets en nog eens niets!

Henne werd dus gesommeerd om het klooster te verlaten en om thuis te komen... Ja, en wat doe je dan? Henne moest stoppen met het leven in dienst van De Heer, waarvan hij toch zo intens had genoten... Wat kon hij anders doen dan zijn vader maar gehoorzamen?

Sommige mensen vertelden zelfs in de stad dat hij

van de monniken in het klooster de Solex had gekregen en van de abt de helm. Maar al mijn onderzoeken hebben niet deze vermoedens kunnen bevestigen.

Toch was Henne bij zijn thuiskomst in het bezit van genoemde voorwerpen!

Het zal u dus duidelijk zijn dat Hendrick Achteveld, wel met een brommer maar niet uit vrije wil, naar zijn geboortestad terugging.

Wel is mij gebleken dat in de tijd waarin dit verhaal zich afspeelt, een grote strijd gaande was tussen de Rooms Katholieken en de Hervormden in Deventer. Wanneer de Raad merendeels uit katholieken bestond, mochten de katholieken alles en de hervormden werden dan in feite de stad uit geschopt. Waren de Hervormden in de meerderheid dan was alles omgekeerd. Hieruit blijkt al wel weer dat de tijden kunnen veranderen, maar het beperkte menselijk denken niet. Als je de macht hebt....

Op de al genoemde dag in januari waren (zoals zou blijken: tijdelijk) de hervormden weer aan de macht. Het was zondag, gisteren had hij de hele dag weer bij zijn vader in de slagerij gewerkt. 'n Verschrikkelijk werk volgens Henne. Eigenlijk kon hij nog geen vlieg doodmaken en wat doe je dan in hemelsnaam in een slagerij. Sinds hij thuis was gekomen en in de slagerij het vak moest leren, had zijn vader zich enigszins teruggetrokken. Vader had nu eindelijk weer een beetje tijd om met zijn hobby bezig te zijn. Vader had in een droom de opdracht gekregen om een soort HEMA-rookworst uit te vinden.

De HEMA bestond toen ook nog lang niet, maar het was voor ons nu meer een indicatie ten aanzien van de smaak die hij zocht. Nou ja en dat moet je dan als slager maar proberen, daar moet al het andere onder lijden. Het was als het ware een opdracht van hogerhand... Hij was streng katholiek opgevoed. Dus...

Henne had echt allerbelabberdst geslapen. Toen hij wakker was geworden, bleef hij in bed liggen. Goed nadenken, alles van zijn huidige leven eventjes op een rijtje zetten. Hij was gisteravond nog naar de kroeg geweest. Het was wel aan de andere kant van de stad. Op de Noordenberg. Hij dacht nog zal ik met de brommer gaan of zal ik gaan lopen? Na lang beraad was hij toch maar op zijn Solex gestapt en de stad door getuft. Af en toe gleed hij flink uit en maakte dan een flinke schuiver. De mensen die hem zagen wezen met hun wijsvinger naar hun voorhoofd... *"Dat dat jonk van Achteveld toch nieet wat wiezer is. Zo kriegge toch nooit 'n wief"*. Na zijn bezoek aan de kroeg was hij lopend, met Solex aan de hand, naar zijn huis geslingerd. Nu had hij als herinnering aan gisteravond een flinke kater. Vooral hoofdpijn en nadorst.

Er was in de kroeg de hele avond weer gepraat, geschreeuwd en gescholden. Voor- en tegenstanders zaten elkaar doorlopend in de haren. De katholieken en de hervormden. Het was iets waar je nooit over uitgepraat raakte.

Henne was nog steeds niet gelukkig. Wat zou je daar nu aan kunnen doen, vroeg Henne zich (nog steeds) in

zijn bed af. Om zelf gelukkig te worden, net zoals hij dat toch ook in zijn klooster geweest was, zou hij iets moeten doen. 'Verdomme', zei Henne tegen zichzelf. Waren die hervormden echt anders dan de katholieken? Henne had al een paar keer contact gezocht met de dominee, maar die had geen enkele behoefte om met die oud-kloosterling te praten. Frustrerend voor Henne. Dat kun je geloven.

Henne stond maar op. Hij waste zich bij de lampetkan. Een goede gewoonte die hij vanuit zijn kloostertijd had overgehouden. Andere Deventernaren wasten zich maar hooguit twee keer per jaar. Het zal nu een elk wel duidelijk zijn hoe het in die dagen in iedere stad stonk. Niet te beschrijven!

Toen hij zijn zondagse kleren had aangetrokken, kwam hij zijn vader tegen. "*Ie bint aardig loate Henne, de mis begint 'al over een halluf uur. Ie mot opskieeten. Ai te loate kumt dan zal meneer pastoor oe missen!*"

Ach, Henne haalde zijn schouders op, wat kon hij daar nou mee... Om zijn vader verder te ontlopen schoot hij de slagerij in. Daar heerste altijd een aparte sfeer, mede veroorzaakt door de altijd aanwezige zoete geur van bloed. Moest hij in deze slagerij nou zijn verdere leven verknallen? Henne rilde al van de gedachte! Plotseling hoorde hij een stem. Henne wist niet dat dit een stem IN zijn hoofd was. Hij dacht eerst dat de stem ergens anders vandaan kwam.....

'*Zie je diee messen, Henne?*' vroeg de stem hem in

hoog-Nederlands. 'Ikke eh. Denkie soms da'k wat an mien oog'n hep?' antwoordde Henne. 'Pak dat ene mes dat aan twee kanten geslepen is', zei de stem. 'Kuj mien vertellen wurrumme 'k dat mot doan?' 'Niet vragen, doen.. Ik draag het je op...'

'Vertel mie dan eerst meur us wie'j bint, kakmeneer', diende Henne hem van repliek. 'Wil je gelukkig worden, want dat ben je nu niet. Of wel soms? Trouwens je benzine van je Solex is ook haast op... Die kun jij in deze tijd nergens krijgen...Ik kan je die wel geven. Ik vraag niet zo veel van je Henne! Ik maak je gelukkig! Geloof me maar...!'

'Ak eerluk bin, kank nieet zeggen da'k noe echt gelukkig bin... Wat wêt ie allemoale van mien. Ach, 'k wêt ut al, ie bint vast de duvel! He'k ut nieet edacht!'

'Dat zou eigenlijk wel eens zo kunnen zijn, Hendrick Achteveld!', zei de stem weer. Vast en zeker had Henne al wel eens eerder met de duivel gepraat, want je kon zien dat hij nou niet echt van dit gesprek geschrokken was. Intussen was Henne naar het blok hout gelopen waarin de messen waren gestoken. Hij pakte het genoemde mes er uit....

'En wat noe?' vroeg Henne. 'Slijp het mes aan beide kanten nog eens even... Het moet vlijmscherp worden. Dat kun je, dat weet ik. Je moet je er eigenlijk mee kunnen scheren...' 'Skeren, dat he'k mie zelluf al edoan. 'k Hof mien vandoage nieet weer te skeren! 'Je moet alleen maar doen wat je gevraagd wordt. Als je ten minste weer gelukkig wil worden', antwoordde de duivel. 'Ie mot mie nieet zo opnijen, andurs zal 'k oe is 'n optater verkopen..'

Henne kiest toch eieren voor zijn geld, pakt het mes en begint het mes aan beide zijden te slijpen. 'Het enige wat ik wil is dat je een beetje opschiet, anders kun je alles wat ik je beloofd heb, wel vergeten... Begrepen?'

Zo te horen begon de duivel het gesprek al aardig zat te worden.

'k Wil niet met oe steggelen (twisten) meur kunnie ie mie noe 'ns effekes vertell'n woarveur ik dit messe mot sliepen?'

'Nee! Dat kan ik wel maar dat doe ik niet' 'Da'z duud'luk'. Het mes is nu scherp genoeg. Henne stopt met zijn arbeid.

Dan klinkt plotseling de stem van Henne's vader: 'Henne be'j zo wiet. 't Wordt tied... Ie kump te loate... Wie wacht nieet langer op oe. Wie goat d'r al vast hen.' Henne schreeuwt dan terug: 'Kum d'r an. 'k Goa weh met de bromfietse!'

De duivel zegt dan: 'Goed zo.... Alleen ga je nu niet naar de katholieke Broederenkerk, nee, je gaat naar de hervormde Grote Kerk.' 'Neur de Grote Kerke? Deur heppik niks te zeuken. 'k Bin toch nieet van die klup'. 'Heb je daar echt niks te zoeken?'

'Nou ja...Ikke... 'k Zol toch wel 'ns willen zieren of ut allemoale zo andurs is als bie ons.....', was het enige wat Henne nog uit zijn mond kon krijgen.

'Precies, dan gaan we daar eens even kijken', zei de duivel.

'Wiee? Goa íe dan ook met neur die kerke? 'Dat he'k

nog nooit eheurd!. Deur maggie als duvel helemaal niet komm'n.'

'Natuurlijk ga ik met je mee, maar de mensen zullen mij niet zien, net zomin als jij mij zult zien! Neem je mes mee. Verstop het maar in je mouw. Anderen hoeven niet te weten dat jij een mes bij je hebt. Ga jij maar op je brommer, ik volg je wel'

Een paar minuten later stond Henne met zijn Solex voor de Grote Kerk. Hij zette hem tegen de muur aan en keek om zich heen. Hij zag hoe de anderen, allemaal hervormde gelovigen, hem met argwaan aankeken.

'Wat zoekt die jongen van Achteveld hier bij de Hervormde Kerk. Die jongen is toch een toflemoon, van't hōltjen, rooms..? Hij heeft zelfs in het klooster gezeten... Nou dan ben je toch wel een echte katholiek!'

Henne wachtte op de stem van de duivel. Wat zou hij moeten doen? Toen hoorde hij de stem weer....

'Ga maar naar binnen. Kijk maar niet naar al die andere mensen. Die snappen er toch niks van, ze zijn toch in de eerste plaats nieuwsgierig. Ga maar naar binnen. Ik zal zeggen waar je moet gaan zitten....'

Hij werd door de duivel naar de noordzijde van de kerk geloodst. Hij ging zitten half achter een pilaar, vlak bij de preekstoel en de consistoriekamer.

Wat hebben ze die kerk veranderd, dacht Henne. Al die mooie beelden van ons hebben ze eruit gesloopt.

Alles is nu wit geschilderd... en wat is dat daar...die hoge stoel?... zal dat nou een preekstoel zijn? Tijdens de hervormde dienst viel Henne van de ene verbazing in de andere. Hij had natuurlijk nog nooit een hervormde dienst meegemaakt. Alles was zo sober, zonder enige franje.

Dominee Frans Schurckman had dienst en hij preekte vol overtuiging. Henne kon zijn ogen echter niet van de voorganger afhouden. Hij voelde dat er van hem verwacht werd om iets te doen. Hij was niet voor niets met de duivel op stap. Van onder uit zijn buik be kroop hem het gevoel dat hij deze dominee haatte.

Toen de dienst ten einde liep hoorde Henne weer de stem van de duivel... *'Het is nu haast afgelopen... het is voorbij ... alles is voorbij... Jij wilt toch de oplossing? Loop direct achter de dominee aan als hij naar de consistoriekamer gaat. Hij is een afvallige. Hij maakte de verkeerde keus...*

Er is maar één juist geloof... Steek hem dood... Dat lost alles op! Doe het, nu!'

Als in trance sprong Henne vanachter de pilaar tevoorschijn, met het mes in zijn hand. Hij stak dominee Frans hoog in zijn nek en wel zo hard dat de punt er aan de voorkant uitkwam. Bij deze daad riep hij hard, zodat iedereen in de kerk het kon horen: *'Afvallige, de duivel heeft je nu gehaald!'*

Direct stroomden potige mannen toe, die Henne vastgrepen en hem het mes uit de hand trokken. Dominee Frans leefde nog, hij kon niet praten. Hij werd zo snel mogelijk naar het Heilige Geestgasthuis

gebracht waar de chirurgijn zich over hem ontfermde. Henne werd beschermd tegen bloeddorstige mensen die hem direct een kopje kleiner wilden maken. Maar het recht zegevierde. Henne werd opgesloten in het cachot.

Drie dagen later, op woensdag was de rechtzaak. Henne erkende dat hij Schurckman met een mes had aangevallen. Hij vertelde er niet bij dat de duivel hem hiertoe aangezet had. Daarop werd hij veroordeeld *'dat men hem zijn hoofd afhouden soude en het lichaam op een ongewijde plaetse begraven.'* Men veroordeelde hem dus tot de doodstraf. Deze werd diezelfde dag nog ten uitvoer gebracht, hij werd onthoofd op het schavot dat permanent op de Brink stond opgesteld.

Zijn brommer heeft, weliswaar zonder benzine, nog jaren tegen de muur van de kerk gestaan. Honderd jaar geleden was de brommer van de ene op de andere dag verdwenen. In het niets opgelost.

De dag na de executie stierf toch dominee Frans Schurckman, in het gasthuis, aan zijn opgelopen verwondingen.

Wat er met de Solex is gebeurd weet niemand. Er is wel eens gesuggereerd dat de monniken de Solex opgehaald hebben en dat ze het vervoermiddel later meenamen naar Frankrijk... Veel later heeft de één of andere ingenieur dan ook in een oude schuur de bromfiets gevonden.. Maar ja, zeker weten doet niemand het...

Wat we wel weten is dat er altijd, wanneer er een Solex tegen de muur van de Grote Kerk geparkeerd staat, Henne's geest in de kerk aanwezig is'.

De valse held van Deventer

Gerard Burger

Het verhaal dat ik ga vertellen is van a tot z gelogen. Nou ja, niet helemaal. Eigenlijk ga ik u drie verhalen vertellen waarvan er twee gelogen zijn en één werkelijk gebeurd is.

Het gaat over DAVO, Deventer's valse held. Bestaat hij wel bestaat hij niet? To be or not to be.

Het begon allemaal toen de 19e eeuw naar zijn einde liep. Een innige behoefte aan heldenverering ontstond om daarmee voeding te geven aan het pas ontloken gevoel van Nederlandse identiteit. Standbeelden werden opgericht, vlamme levensbeschrijvingen zagen het licht. De Ruyter, Tromp, Van Speijk, Van Schaffelaar werden op een voetstuk geplaatst.

Deventer stond met schaamrood aan de zijlijn. Deventer had geen held.

Op een lange winteravond zaten enkele Deventer gegoede burgers, na enige glazen wijn genuttigd te hebben, genoeglijk te mijmeren over dit schrijnende tekort. Eensgezind kwamen zij tot de conclusie: ook wij hebben recht op een held!

Er werd heftig gezocht in oude kronieken. Het was dan ook een gouden dag toen het verhaal ontdekt werd van de ware held van Deventer: een zekere DAVO. Het verhaal ging als volgt

Ten tijde van den Frankische verovering der Germaansche landstreken, stond op den Deventer Berg den geweldige Thur, zijnde den versterkte burcht van DAVO, stamhoofd der Saksen. Een gewijde plek waarbij zich ook enen oeroude dooden boom, de befaamde dèven-tre bevond, het middelpunt van oud-Germaansche eredienst.

Aanvankelijk trok DAVO zich terug op den Berg en bekende zich niet tot den strijd. Eèn zijner zonen echter door een Frankische soldaat uitgescholden zijnde voor "macroon" en in het gevecht dat volgde één zijner ogen verloren hebbend, zette zijn vader aan tot een onbeheersbare woede. In het geheim verzamelde DAVO zijn mannen. Des nachts deden zij een onverhoedse aanval op de Franken, die ene roes aan het uitslapen waren. DAVO en zijn mannen dreven de vijanden IJsselwaarts, honderden hunner verdronken jammerlijk. Dan trok DAVO naar het kerkje dat door de indringers gesticht was. Het ging in vlammen op, onverdedigd gelaten door de laf gevluichte Franken.

Echter aan de andere kant van de IJssel richtten de verslagenen een kamp op. Daar lokten zij zoveel mogelijk inheemse lijfeigenen naar toe die zij vrijheid beloofden als zij mede zouden strijden. Het kamp werd in den plaatselijke tongval "Twellona" genoemd : " 't < zal u> wel lonen". Toen een grote Frankische troepenmacht arriveerde, gezonden door de gealarmeerde Frankenvorst, maakten zij zich op tot den strijd.

DAVO, met zijne mannen dapper strijdend tegen den

overmacht, moest het onderspit delven. Als laatste liet hij zich vallen van de toren zijner burcht, waar hij ras opgevangen werd door uitgestoken zwaarden der triomferende Franken. Zijn resten dienden honden en varkens tot feestmaal.

De Burcht werd met den grond gelijk gemaakt, de heilige boom verbrand. Er bleef alleen een kale berg over, een vervloekte berg, waarop honderden jaren lang geen mensch wilde wonen. Het volk werd tot het christendom bekeerd en Deventer begon te herleven ongeveer één mijl noordelijk van de plek des onheils.

Honderden jaren bleef het spoken op die plek. Onbenut behalve door klagend schreeuwende uilen.

Dit kon niet tot het einde der tijden duren! Rond 1200 werd besloten de rampzalige berg te reinigen en te heiligen door het bouwen ener christelijke kerk. De plaatselijke geestelijkheid, geschokt, weigerde aan dit snode plan mede te werken. Uiteindelijk werden enige onnozele Norbertijnse monniken uit het ver weggelegen Varlar met een leugenachtig verhaal naar Deventer gelokt om het werk te verrichten. Tijdens de bouw van de kerk stierven allengs 12 hunner aan ene pijnlijke pestilencie. De kerk er eenmaal staande, weigerde het volk zich daar metterwoon te vestigen. Pas na den groote stadsbrand van 1334, noodgedwongen, verschenen er hier en daar huiskens rond den kerk.

Door den tijd henen maakte het gevoel van angstig afgrijzen plaats voor een milder aandenken. Nog heden ten dage leeft in het volksgeheugen de herinnering aan den grote DAVO, de verzetsstrijder

die zijn leven gaf voor de onafhankelijkheid van Deventer!

Met gepaste trots werd dit verhaal gepresenteerd. Deventer had eindelijk zijn held. Daarmee zou de zaak afgedaan zijn als niet een aantal aanwezigen heftig geprotesteerd hadden. Zelfs de term "schandelijk" viel. Twee kampen stonden tegenover elkaar: De DAVO-aanhangers die DAVO verdedigden als een dapper strijder voor recht en vrijheid. Iemand die Holland van vreemde smetten vrij had gepoogd te maken, een ideale vaderlander.. De andere kant stelde daartegenover DAVO voor als een ongelovige barbaar, een onverschillige godloochenaar, die op een verschrikkelijke manier de verspreiding van de heilsboodschap van Jezus had trachten te verhinderen. Er dreigde zelfs een heus handgemeen als moest de strijd van DAVO nog eens overgedaan worden!

De tegenstanders lieten het er niet bij zitten. Binnen de kortste keren wisten zij een nog oudere kroniek te produceren, dit keer toegeschreven aan een zekere Hucbaldus, waarin het "echte" verhaal kort maar krachtig aangetroffen werd:

DAVO was een dapper man, een zeer gelovig christen, die met Lebuinus meetrok om het christendom te verspreiden. Lebuinus met het woord, DAVO met het zwaard. Hij was niet alleen een onverschrokken lijfwacht voor Lebuinus, hij maakte zich ook verdienstelijk in de strijd met de ongelovigen: een soort Jihadachtige onderneming. Hij wist van aanpakken en zo werd de plaats waar hij samen met Lebuinus het kerkje bouwde met harde hand geheel

gezuiverd van weerspannige elementen. Als dank doopte Lebuinus de plaats Deventer, zodat de naam van de heldhaftige strijder tot in lengte van dagen verbonden zou blijven aan deze voor het nieuwe geloof veroverde plek.

Nimmer zou de Deventer bevolking kunnen besluiten welke van de twee verhalen het ware was.

Intussen was DAVO wel gewekt uit zijn ruim 1000 jarige slaap en begon nu, opeens - en waarschijnlijk voor het eerst - echt te leven. Zijn naam dook overal in de stad op: DAVO bierbrouwerij, DAVO fruithandel, DAVO drukkerij, DAVO elektrische modelmakerij, DAVO machinehandel, DAVO haardenfabriek, DAVO voetbalclub, DAVO postzegelalbums enzovoorts.

In de hoogtijdagen van de DAVO-verering opende op 30 augustus 1941 Anton Mussert het "*kringhuis*" van de Deventer N.S.B., in het gebouw van de vrijmetselaren in de Rijkmanstraat. Ook hij zette DAVO in om zijn zaak te bepleiten: "*Een nieuwe geest zou ons allen moeten bezielen. Één voor allen, allen voor één.*" Onzedelijkheid, verweking en ongeloof tieren welig "*Alleen de aanvaarding door alle volkeren der nationaal-socialistische levensbeschouwing, kan heil brengen. Het besef der kameraadschappelijkheid is geheel te loor gegaan. Ik roep u op ten strijde. Neemt tot uw waardig voorbeeld uwe grote Deventer Leider DAVO in zijn onverschrokken kamp voor beschaving en volksverbondenheid.*"

Enkele jaren later werd het gebouw platgebombardeerd door de geallieerden en ook Mussert , kwam

jammerlijk aan zijn einde.

In de jaren na de tweede wereldoorlog was het vooral de DAVO haardenfabriek waardoor de naam van DAVO op ieders lippen kwam. Voor het eerst kreeg DAVO nationale faam en werd synoniem met warmte, betrouwbaarheid en gezelligheid.

Als je de trap vanaf het stationsperron naar beneden liep was het onmogelijk de grote reclametekst te missen: DAVO DENKT VOORUIT. In zijn eenvoud een treffend voorbeeld van de leugenachtigheid die aan de naam DAVO bleef kleven. De fabriek maakte uitstekende kolenhaarden, maar het enige wat ze niet deden was vooruit denken. Ze bleven krampachtig vasthouden aan het kolentijdperk. De DAVO haardenfabriek moest al snel het onderspit delven in de strijd met de aardgaskachel. DAVO opnieuw geslachtofferd op het altaar van de vooruitgang. Zijn nationale betekenis verdween, alleen plaatselijk bleven er hier en daar sporen over van zijn heldhaftig leven.

Wat rest er heden ten dage?

Gaan we bergafwaarts via het Sassenstraatje naar beneden dan treffen we in een snijraam een afbeelding aan van onze held. (Zie openingsillustratie.) Tevens en historisch onschatbaar waardevol, is afgebeeld DAVO's burcht, de befaamde Thur. Davo zelf straalt veel agressieve vechtlust uit. Helaas is niet geheel duidelijk of

zijn vijanden heidenen of christenen zijn.

De DAVO postzegelalbum fabriek blijkt nog steeds te floreren.

In 2004 betrok men zelfs een nieuw gebouw.

De DAVO postzegelalbumfabriek.

Verder treffen we op de Rielerenk de voetbalclub DAVO aan. In kleine bescheiden letters staat de naam DAVO aangegeven, alsof men zich enigszins schaamt voor de naamgever van de club.

De Deventer straatnamencommissie, altijd bereid lof toe te zwaaien aan grote mannen, is aanzienlijk ruimhartiger in haar eerbetoon. Niet minder dan drie straatnamen zijn aan DAVO gewijd.

De DAVOstraat, de DAVO Dwars straat en de Korte DAVOstraat. Nu is het al enigszins mysterieus wie DAVO was, maar over KORTE DAVO en DAVO DWARS tasten we volledig in het duister. Wellicht DAVO's zonen?

Anno 2005 lijkt de behoefte aan een eigen Deventer held danig verminderd te zijn. We hebben dan ook geen helden, wel illustere personen als Joshka van Vuren, Johan Bouwmeester en James van Lidth de Jeude. Daar moeten we het maar mee doen.

En de bergkerk is allang geen christelijke gebedsplaats meer. Heeft DAVO's heidendom toch getriomfeerd?

Het wachten is op nu op de Stichting *DAVO's Thur* die zich, onder de onverdroten bezielende leiding van Henk van Baalen gaat storten op herbouw van de burcht en herplanting van de dode boom. Lang leve DAVO!

De oorsprong van de Lebuinus Kerk

DanGerArt (Gerart Bot)

Tijdens 'n onderzoek naar de graven van de lebuinus kerckwam ik een enorme eeuwenoude drol tegen, waarvan de herkomst onduidelijk was. Een kort onderzoek aan het nog redelijk takt zijnde uitwerpsel leerde me dat het van een groot onbekend zoogdier moest zijn, 'n herbivoor. Dat het na al die eeuwen nog zo in takt was kwam, omdat het zo giftig was en dat zelfs de bacteriën en geen koek van lusten.

Nu jaren later ben ik erachter, de uitkomst is even verassend als ongeloofwaardig, deze bolus had me geleid naar de grootste geschiedvervalsing aller tijden, 'n wereldwijde geschiedvervalsing door het verzwijgen en verwijderen van een zoogdier uit onze geschiedenis een zoogdier die ons welvaart, maar daarna ook een hoop ellende bracht.

Ik heb het hier over een reuze giraffe, ofwel gigaraffe. Eeuwen geleden kwam het dier alleen in china voor. Daar hadden ze al gauw door dat je het goed kon africhten en dan voor allerlei grote klussen kon gebruiken. Om de grote een beetje te demonstreren, een volwassen vrouwtje kon een gewicht van 5 ton, staand op de achterpoten, tot op 40 meter hoogte brengen. Ze had dan ook een enorme spierbal in haar nek.

China begon ze te verkopen, en dat werd een succes want iedereen, elk land, elke stad wilde wel zo'n werktuig, waarmee je beter, mooier, sneller en vooral hoger kon bouwen. De gigaraffe bracht overal op de wereld welvaart. De beesten werden vereerd, net als hun berijders, de jockeys, die grote populariteit bezaten. Elke jongen wilde later jockey worden, maar dat was voor weinig weggelegd. Want eerst moest je een dure opleiding volgen in engeland, het werken met de kruistok, waarmee de gigaraffe bestuurd werd. Het bovenste gedeelte van de kruisstok zat aan de neusring vast en de zijkanten aan de hoorntjes. De resten van de school, een grote cirkel van de stenen zijn nogsteeds te bewonderen.

De gigaraffen brachten eeuwenlang goud in het laadje. Overal werden gigantische stallen voor ze gebouwd. In het ene land driehoekig, in het andere land koepelvormig en bij ons rechthoekig met een toren voor de kop. Bovenin de toren, die hoger werd gebouwd naarmate het beest groeide, hing een klok omdat de gifaraffe s'ochtends moeilijk wakker werd. Aan de zijkant zaten een paar ruimtes voor de stalknechten, er was muziek en de stal was beschilderd en voorzien van gekleurd glas, ook werden er beelden van bekende jockeys in gezet. Bovenop de toren prijkte het symbool van de gigaraffe, de kruistok.

Helaas kon china niet genoeg gigaraffe leveren,

omdat alleen de veel grotere en sterkere vrouwtjes werden verkocht. Het vrouwtje moest door de knieën om bevrucht te worden door het kleinenukkige mannetje en wierp 3 jaar later één jong ("wierp"... het jong, van 2000 kg kwam zacht neer door de spiraalvormige navelstreng). Om te voorkomen dat de beesten china "ongecontroleerd" zouden verlaten, werd er een enorme muur om hun leefgebied gebouwd. Ook steden bouwde om die reden een grote muur om de stad.

Door het tekort aan gigaraffen werden over de hele wereld oorlogen om gevoerd. Helaas kwam er aan deze grote mensenhulp een eind, het beest werd geïnfecteerd door een door ratten overgebracht bacil. Ze had daar zelf echter niet zoveel last van, werd er alleen wat winderig van. En dat was nu net de pest voor de mens, deze uitlaatgassen waren dodelijk voor de mens, na inademing van deze scheten, braakte men zich dood. Door de grauwe kleur van zo'n lijk noemden men het de "zwarte dood". Eerst gingen de stalknechten en de jockeys eraan. Toen het beest niet meer verzord werd, werd het kwaad en sloeg alle beelden van de wand, en ging buiten opzoek naar eten en mensen. De mensen verstopte zich of sloegen op de vlucht. Hulpverleners deden wat ze konden, verkleed als vogels, met houtskool in de snavel als bescherming tegen de gassen. De jockeys die het overleefd hadden kregen in de eerste instantie de schuld van de ellende, sommige werden daarom aan een vergroot besturingshout gespijkerd.

Men ging een lange strijd aan tegen de gigaraffe, er werden steden voor platgebrand. In Italië werd een gigaraffe door een compleet leger een vulkaan in gejaagd, wat achteraf niet zo'n goed plan bleek te zijn. De gassen waren niet alleen giftig, ze waren ook zeer brandbaar. Er volgde ook een enorme explosie, die uitbarsting veroorzaakte en dat was jammer voor de vroegere woonplaats van het dier, want dat kwam onder een meters hoge lava laag terecht. Uiteindelijk, na 80 jaren konden alle gigaraffen worden uitgeroeid. Slechts een gigaraffe had het overleefd. Ergens in de grote oceaan, was een gigaraffe, als enige overlevende van een schipbreuk, aangespoeld op een klein eilandje. De bewoners van het eilandje hadden geen idee wat te doen met het vriendelijke beest, die overigens niet besmet was, maar het mocht blijven. Al gauw merkte ze dat er jacht op gemaakt werd. Om eventuele kapers te misleiden hakten men grote mens figuren uit de rotsen en zette die op het eiland. Als er nu weer een schip uit de buurt kwam, zag men een klein eilandje met wat mensen en een giraf en voeren dan snel door. Toen het beest uiteindelijk van ouderdom stierf was er niemand meer om de beelden na een storm weer recht op te zetten, daarom besloten ze de gigaraffe tussen de beelden te begraven, waardoor alleen de koppen van de beelden boven de grond uit staken, nu konden die in ieder geval niet meer omwaaien.

Verderop spraken alle wereldleiders af die

verschrikkelijke tijd te vergeten en alles wat aan de gigaraffe deed denken te vernietigen. Het woord gigaraffe was verboden, schilderijen werden overgeschilderd, beelden vernietigd en boeken werden verbrand.

De stallen werden herdenkingsplaatsen, waar alle gevallen werden herdacht. En de grote jockeys, de helden van weleer, zoals jesus, allah en boeha werden, en worden er nog steeds als goden vereerd.

Een valse munter met een vals Deventer college

Henk van Baalen

Deventer: in het midden van de 15^e eeuw. In de dicht ommuurde stad met haar poorten en torens, kerken en kloosters, haar nauwe straten en houden huizen en haar ruime pleinen, krioelde het van de vreemde gasten.

Het was de handel die het middeleeuwse Deventer groot had gemaakt en vooral de Hanze, een verbond van steden en kooplieden, zorgde voor een enorme economische ontwikkeling.

Ruim tweehonderd Hanzesteden beschermden hun kooplieden ook in den vreemde, ondanks de wat losse organisatiestructuur van de Hanze.

Deventer werd een ontmoetingsplaats voor kooplieden uit alle windrichtingen en was derhalve een zeer vooraanstaande stad.

Het belangrijkste gebeuren van de stad Deventer waren de vijf grote jaarmarkten die werden gehouden op de Brink, het onbebouwde gebied tussen Bergkwartier en de andere kern bij het Bisschopshof en bestuurlijk centrum.

Op de jaarmarkten kon men diverse talen horen spreken, tal van bijzondere producten ruiken en diverse vreemde vogels zoals kwakzalvers,

landlopers, bedelaars, jongleurs en kunstmakers tegenkomen.

Maar de eens zo bloeiende Hanzestad Deventer had grote economische problemen door allerlei verkeerde transacties met onroerend goed zag het college van schepenen en raden, het volledige stadsbestuur dus, de bodem van de Deventer schatkist schemeren. Grote paniek sloeg toe, maar een van de twee burgemeesters had een lumineus idee.

"We slaan toch onze eigen munten net als Kampen en Zwolle? We gaan onze gulden munten van binnen uithollen en vullen met lood. Onze eigen muntmeester in de Muntentoren moet in het diepste geheim van ons dit karwei voltooien!"

Niet iedereen was direct voor het plan, maar na een heftige discussie in het gemeentehuis ging een ieder overstag, want nood breekt wetten.

En zo kon het gebeuren dat er mondeling tussen het college en de muntmeester een uiterst geheim akkoord werd gesloten. De muntmeester werd plechtig beloofd dat bij eventuele ontdekking hij vrijuit zou gaan en omdat de man vreesde voor zijn baan, ging hij uiteindelijk overstag.

Enkele maanden later werd het bedrog in Amsterdam ontdekt toen een Deventer koopman in het pakhuis "NOOYT VOLMAAKT" aan de Brouwersgracht zijn transactie wilde betalen met Deventer munten, een wettig betaalmiddel. De slimme Amsterdamse koopman vertrouwde de Overijsselse collega niet en waarschuwde schout en schepenen waarna de

onfortuinlijke Deventenaar werd gearresteerd. Een diplomatieke rel ontstond.

De vroedschap van Deventer echter bezwoer dat ze van niets wist, erg ontstemd was over de valse munten en de Deventer muntmeester op de pijnbank zou leggen.

Zo geschiedde het dat de muntmeester door de Deventer scherprechter, een beroep dat weinig aanzien genoot, gemarteld werd en om van de pijn af te zijn bekende dat hij alleen de munten had vervalst voor eigen gewin. De straf was duidelijk en genadeloos.

Op een mooie zonnige ochtend waren duizenden Deventenaren getuige van het feit dat voor het Kantongerecht op de Brink een grote koperen ketel gevuld werd met kokende olie.

Onder tromgeroffel kwam een stoet met het stadsbestuur en kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders de Brink op met tussen zich in een jammerende muntmeester die maar steeds herhaalde: *"De burgemeesters wisten ervan, ik moest het van hen doen. Oh God, heb medelijden"*.

Maar niemand wilde hem geloven, want de vroedschap handelde toch altijd naar eer en geweten? Die zouden zich nooit voor zoiets lenen!

Het werd doodstil op de Brink, alleen enkele merels zongen in de kastanjabomen hun hoogste lied, toen de stoet stopte en de beul naar voren kwam. Een priester van de Bergkerk vergezelde de man naar de ketel onderwijl het Onze Vader biddend.

"Wegens valsemunterij wordt gij tot de dood veroordeeld en in kokende olie gezoden, opdat een ieder zal beseffen dat Deventers munt" "geen schade berokkend mag worden" sprak de beul, "hebt gij nog iets te melden voor gij deze aarde zult verlaten?"

"Ik heb het niet gedaan, de vroedschap gaf mij opdracht. Oh God sta me bij!" De burgemeester knikte onbewogen naar de beul die met hulp van twee assistenten de spartelende muntmeester in de kokende olie duwde. Een afgrijselijke gil klonk, de geur van verbrand vlees drong de neusgaten van de omstanders binnen van wie sommigen kokhalsden en overgaven.

Het bleef even heel angstaanjagend stil.

"Laat dit een les zijn voor een ieder die Deventers munt kwaad berokkent" sprak de burgemeester en verliet met zijn staf het plein voor het kantongerecht om in het Stadswijnhuis op de Grote Poot een paar goede flessen wijn tot zich te nemen. De ketel werd teruggehangen aan de zijkant van de Waag en op een gedenksteen naast de ketel is nu nog te zien hoe de toenmalige burgemeester vals glimlachend in de pot kijkt hoe de muntmeester als een middeleeuws fonduegerecht bereid wordt.

Het huis bij de trap

Jan Krusse

In het bergkwartier ligt, een beetje verscholen in de schaduw van de huizen, een oude trap die naar het bergkerkplein leidt. Om de een of andere reden loop ik daar niet graag. En als ik er loop kom ik er nooit iemand tegen. Ik vermoed dat dat te maken heeft met het feit dat het spookt in een dan die huizen. Sterker nog, ik weet dat voor 99% zeker. Ik zal je vertellen waarom.

In de middeleeuwen woonde er in de papenstraat een echtpaar. Hun namen zal ik niet noemen, want ze hadden elf kinderen. En omdat er nog altijd nazaten van die kinderen in deventer wonen die over hun verre voorouders liever niet willen praten noem ik de man maar Klaas en de vrouw Betsie. Het was geen gelukkig stel. Klaas was een luie donder en Betsie had meer haar op z'n tanden dan de heilige nicolaas aan z'n kin. Hoe ze nog elf kinderen hadden gekregen was een raadsel, want het was een huwelijk van schelden, slaan en mopperen.

Nou denk je misschien *'waarom zijn die twee dan in hemelsnaam met elkaar getrouwd?'* tja. Toen Klaas die Betsie voor het eerst zag dacht hij *'wat een flinke vrouw. Die kan veel werk verzetten'*. En toen Betsie Klaas zag dacht zij *'lekker rustig type. Daar krijg in weinig problemen mee. En wat me niet aan hem*

bevalt, verander ik wel als we eenmaal getrouwd zijn.' Maar zo werkt het niet in het leven. Echter, hoe verschillend ze ook waren, er was iets wat hen verbond. Klaas had namelijk een houten been en Betsie een houten arm. Vraag me niet hoe ze daar aan waren gekomen, want dat is nergens in de archieven van deventer terug te vinden, maar ze hadden het en zoiets scheidt toch een band. Voor de rest was hun leven één grote ruzie.

Klaas verzoop z'n geld in een van de vele herbergen die de grote overstraat toen rijk had en waar hij menigmaal door Betsie werd uitgesleurd terwijl ze schreeuwde '*hier met je geld lapzwans! Hier met je geld!*' ging Klaas naar de brink om daar op de markt biggen of ganzen te verkopen, dan liet Betsie haar elf kinderen achter in hun huisje in de papenstraat en hoorde Klaashaar al van verren schreeuwen '*hier met je geld lapzwans!*' waarna hij er als een haas met een houten poot vandoor gingen richting grote overstraat om hetgeen wat hij zojuist verdient had om te zetten in drank en hopelijk een dreun met de houten arm van zijn vrouw te ontlopen. Nu vraag je je misschien af wat dit ongelukkige echtpaar te maken heeft met het huis bij de trap. Welnu, dat zal ik je uitleggen.

Tot voor een aantal jaren was dat huis eigendom van een oude vrijgezel. Z'n hele lange leven had hij er met veel plezier gewoond, maar werd door het traplopen hem toch te zwaar en besloot hij te verkrassen naar een bejaardecentrum in de

Smedenstraat.

Daarom verkocht hij z'n huis aan een jong echtpaar dat veel van elkaar hield en dolgellukig was met hun eerste woning. Maar dat duurde niet lang, al naar de eerste nacht in hun nieuwe pand werd hij s'morgens wakker met een blauwe plek op z'n arm en en zat haar rug vol krassen. En zo ging het elke nacht.

Dan stompte hij haar, dan krapde zij hem en omgekeerd. Van slapen kwam steeds minder en met kringen om hun ogen en krassen in 't gezicht zaten ze s'morgens moe en lusteloos aan het ontbijt. Wat was er toch met ze aan de hand? Overdag ging alles prima, maar zodra ze zich s'avonds terugtrokken in hun bedje ging het mis. Ze spraken erover met familie en vrienden. *'het zal toch niet aan de mattras of de lakens liggen?'* zei de een. *'t zijn aardstralen.'* Zei de ander. Weer iemand anders dacht dat ze allergisch waren voor tweepersoonsbedden en een ander dacht dat het iets te maken had met hun voorliefde voor sterke koffie.

Ten einde raad haalde het jonge stel er een deskundige bij. Iemand die alles wist van matrassen, lakens, aardstralen, tweepersoonsbedden, sterke koffie en nog veel meer. En deze deskundige deed een wonderlijke ontdekking. Hij ontdekte dat het huis precies bovenop een kerkhof was gebouwd dat vroeger rond de bergkerk lag. En toen ze gingen graven vonden ze onder de slaapkamertwee skelketen, waarvan het een het arm mistte en het andere een

been. Betsie en Klaas. Zelfs honderden jaren na hun dood verstoorden ze nog de nachtrust van hun 'bovenburen.'

Wat nu te doen? Betsie en Klaas ergens anders begraven? Dat stond de wet op lijkbezorging niet toe. En het huis verkopen aan een vrijgezel (die zijn namelijk ongevoelig voor echtelijke ruzie) wilde het jong stel ook niet. Toch slapen ze tegenwoordig als een roos. Hoe dat kan? Heel eenvoudig. Elke avond, voor ze in bed stappen, zegt zij heel vriendelijk '*hier met je geld ouwe lapzwans.*' En hij geeft haar dan een euro.

Die geeft zij hem hem de volgende ochtend weer terug, anders zou het een duur grapje worden. Bovendien houden ze nogsteeds van elkaar. Maar het mooiste is dat het werkt. De rust is weergekeerd in het huis bij de trap in het bergkwartier.

En wat is nou het moraal van het verhaal? Het leven is gegeven en nemen. Dus mannen, geef je vrouw voor het slapengaan wat geld, dan krijg je daar heel veel moois-in elk geval een goede nachtrust-voor terug.

De kozak en de dochter van de koster

Lammert Voos

Hoezeer had Grigorij heimwee naar de steppe en hoezeer verlangde hij naar het schelle licht van de vlakte?

Hij vervloekte het stroompje waar ze nu aan gelegerd waren. Dit was toch geen rivier, dit was maar een sloot, niet te vergelijken met de Don.

De Don was breed en oneindig. Visarenden zweefden boven het gestadig stromende water en je kon er steur van zeker twee meter in vangen. De vlakten eromheen waren eindeloos en leeg. Overal was ruimte!

Ah, ze hadden die kleine Fransman en zijn legers vanaf Moskou naar Vilnius gejaagd en vorig najaar bijna de genade klap gegeven bij Leipzig en nu had de kozak er genoeg van. Hij wilde terug naar zijn kleine boerderij aan een bocht in de Don, terug naar vrouw en kinderen.

Hoeveel jaren was hij nu reeds weg? Hij kon zich niet herinneren hoe zijn vrouw Nastja eruit zag. En de kinderen? Nou ja, die zouden nu wel groot zijn. Dit land was zo grauw en drassig en het regende altijd, leek het. Nu was alles besneeuwd en bevroren. Hij keek met zijn verrekijker naar wat de Hollanders de Noorderbergpoort noemden. Die zat hermetisch dicht. De Fransen hielden de opstandige Deventernaren al weken binnen en De Pruisen en de Kozakken buiten. Ze zouden wel honger hebben daarbinnen. Maar de zoon van stadhouder Willem V was teruggekeerd in Holland en noemde zich nu koning Willem I. De macht en het gezag van de Fransen brokkelden langzaam af.

Toen de soldaten in de stad er niet op verdacht waren hadden ze met een honderdtal kozakken de Brinkpoort aangevallen, maar er was geen doorkomen aan door het geconcentreerde kruisvuur. Een tiental makkers van Grigorij was gesneuveld door de Franse musketten.

Later hadden ze het nog eens tevergeefs geprobeerd. De Pruisen hadden vooraf gezegd dat het niet zou lukken, maar hun hetman stond op het standpunt dat de simpelste plannen de beste plannen waren. In dit geval was niet eens plan, slechts jenevermoed en ze waren dronken en roekeloos al schreeuwend en zwaaiend op de poort toe gegaloppeerd.

Grigorij begreep de stugge Pruisen niet. Hun uniform was altijd smetteloos en ze deden niets anders dan marcheren. Georganiseerd vechten met regels was hemzelf een gruwel. Een kozak zorgde slechts dat zijn sabel geslepen, zijn kruut droog en zijn paard gevoederd en geroskamd was. Zijn paard is zijn beste vriend: zijn vervoer en eventueel zijn voedsel in tijden van schaarste.

Hetman Nicolaj Boedjonnyj had na die zinloze aanval bevolen de troep te splitsen. Een vijftigtal kozakken was naar Kampen gereden, stroomopwaarts aan de rivier. Ze hadden die stad tamelijk simpel veroverd.

Onderhetman Grigorij zijn troep lag hier nu op de dijk die Noorderbergpoort in het oog te houden.

Het zou nooit lang meer kunnen duren: de troepen van koning Willem waren onderweg.

Nu en dan trok de Franse genie nog naar buiten om de stadsgrachten ijsvrij te houden, maar ook dat was zinloos. Net zo zinloos als het was geweest dat ze De Hoven hadden platgebrand en alle bomen meegesleept hadden binnen de stadsmuren. Dit om het de belegeraars zo lastig mogelijk te maken. Geen onderdak of brandhout mocht voor hen gespaard blijven. Onwillekeurig grijsde Grigorij. De kozakken waren in tegenstelling tot de Fransen populair in de omgeving: zij werden immers gezien als bevrijders.

De boerenmeiden waren gewillig en de jenever scherp. Wodka was beter, maar ach, je moest er het beste maar van zien te maken. De oosterwind blies over de dijk, maar deerde hem niet, op de steppen was het immers nog

kouder. Zij daar binnen de poorten hadden honger maar de kozakken niet. Heimwee knaagde wel aan zijn darmen en hij voelde dat zijn hart verteerd werd. Zijn hart dat zo ijskoud was geworden door de talrijke zinloze veldslagen en moorden onderweg. Zijn hart dat zich had afgesloten voor huilende vrouwen en kinderen ontgooide nu langzaam op de ijzige dijk langs de IJssel ten noorden van Deventer. Het verlangde naar huis, haard en vrouw. Met het ontgooien kwam de pijn. Achter de muren, in de stad, waren ook mensen met ijskoude harten. Stella was de dochter van de koster. De koster was dood, gestorven aan honger en kou.

Hij was door de Franse soldaten in een naamloos graf gegooid, even buiten de Bergpoort. Zijn vrouw was hem twee weken eerder voorgegaan. Stella was bitter. De Fransen waren nog zo slecht niet geweest. Iedereen had het goed gehad. Moesten ze nu allen sterven en voor wat, weer een andere taal? Haar vader was een vrome hervormde man geweest. Een ontwikkelde man, een man die onderwijs het hoogste goed vond, zelfs voor vrouwen. Spottend werd hij in de stad *nieuwlichter* genoemd, maar de mensen hadden respect voor zijn welbespraaktheid en zachtmoedigheid gehad. Dat hij slechts koster was had velen verbaasd, maar het was zijn eigen keuze geweest. Hij stond immers op het standpunt dat een mens nederig en zuiver diende te leven. Daarom had hij tijdens het beleg al het karige voedsel aan zijn dochter gegeven. Hij had een hoge prijs betaald. En Stella was niet meer rank te noemen, zoals vroeger, ze was nu simpelweg mager. Haar regelmatige gezicht werd omlijst door een krans van wild krullend rood haar en haar blauwe ogen keken scherp en schrandel, maar ook kil de wereld in. Stella wist heel zeker dat ze zich zou wreken. Niet op de Fransen, maar op diegenen die haar vader zo genadeloos zijn voedsel had ontzegd. Op een Pruis dus, of op een Kozak. De laatste tijd was ze gedwongen geweest haar lichaam te verkopen aan mannen. Zelfs als mannen honger hadden, werkte dat nog wel, zeker bij de

Fransen, die hadden altijd zin.

Om de schande en de vernedering te kunnen verkroppen dronk ze veel jenever en bier. Haar klanten pikte ze op in één van de talrijke cafés op de Brink en ze zorgde ervoor dat de drank altijd bij de overeenkomst inbegrepen was, anders kon ze het gewoon niet.

Ze had nog wel even geduld. Haar tijd zou nog komen.

De maand mei was in aantocht en de Hollanders verschenen aan de stadsmuren. Ze startten onderhandelingen over de aftocht van de Fransen. Intussen bezetten ze alvast de Brinkpoort.

Gregorij zag het met lede ogen aan. Kwamen de Fransozen nu ongestraft weg? Had hij daarvoor heel Europa doorkruist en talrijke vrienden zien vallen? Op dinsdag 26 april 1814 trokken de Fransen met hun vrouwen en kinderen weg.

Stella hoefde zichzelf niet langer te verkopen om te kunnen eten, want er kwam weer voldoende voedsel de stad binnen. Maar ze kon inmiddels het drinken niet meer laten en daar had ze veel geld voor nodig. Het maakte haar ook niet meer uit. Ze dreef in een poel van bitterheid, rancune en alcohol.

Grigorij reed die dag op zijn ruige paardje de stad binnen met een aantal mannen. Ze reden over de Brink naar De Waag. Ook hij verlangde naar een borrel. Misschien wel twee of...tweintig.

Een stukje achter De Waag was een ruig café waar volgens de overlevering ooit een heks naar binnen was gevlogen.

Stella zag de kozakken het café binnenkomen. De voorste was de kleinste, maar hij straalde onmiskenbaar gezag uit. Hij had kromme beentjes, een kaalgeschoren hoofd met één enkele samengebonden kuif daarop. Hij had bovendien een lange blonde druipsnor. Zijn ogen stonden flets. Hij was de aanvoerder en Stella wist direct dat ze haar wraak op hem zou plegen. Hij was een barbaar, een wilde en hij was in haar ogen oneindig slecht.

Dus wenkte ze hem aan haar tafel.

Gregorij keek als gebiologeerd naar deze roodharige vrouw die net zo goed tegen de jenever kon als hij en ze communiceerden in een soort Duits. Ah, hij dacht al aan een ruige nacht, maar plots hoorde hij haar iets zeggen over goud.

Goud zou een mooie beloning zijn voor de lange jaren van heimwee en het gemis van zijn strijdmakkers. Goud maakte niet alles voor niets. Hij zou thuis een welgesteld man zijn en dan hoefde hij nooit meer van Nastja weg.

Stella vertelde over de schat van Lebuinus die in de catacomben onder de grote kerk verborgen was. Haar vader had haar een plattegrond nagelaten, maar ze durfde tot nu toe niet alleen het donker in en daarom moest hij mee, de dappere soldaat uit het verre Rusland.

Natuurlijk ontging Gregorij in zijn dronkenschap het kwaadaardige flikkeren van haar ogen, maar toch voelde hij dat er iets niet klopte aan het verhaal. Daarom besloot hij haar de hals af te snijden als ze eenmaal weer uit de catacomben gekomen waren met het goud.

Ze wankelden door de nauwe straten naar de grote kerk. Gregorij had zijn mannen verteld dat hij de roodharige vrouw deze nacht tot de zijne zou nemen, waarop die hen juichend uitgeleide uit het café hadden gedaan.

Stella wist de weg in de kerk, haar vader was immers koster geweest. Samen daalden ze af naar de crypte, kaarsen in hun handen. Achterin was een luik dat naar de catacomben voerde. Gregorij wist niet dat de catacomben zich onder de hele stad uitstrekten en evenmin wist hij dat Stella deze op haar duimpje kende omdat ze er als kind in gespeeld had.

Stella trok hem mee en ze liepen de nauwe donkere gangen in.

Gregorij kon haar nauwelijks bijhouden. Vlak voor een driesprong blies ze de kaarsen plotseling uit en schoot ze weg in een van de gangen.

De kozak was ontzet.

Hij tastte in blinde paniek langs de muren. Van angst schreeuwde hij het uit en hij had geen idee welke kant hij op ging. Ondertussen hield Stella haar adem in zodat hij haar niet zou horen. Toen zijn stem was weggestorven in de duisternis stak ze haar kaars weer aan. Ze wandelde rustig terug naar de crypte.

De dagen daarop zorgde ze uit de buurt te blijven van de zoekende kozakken, tot dezen eindelijk terug naar huis trokken zonder Grigorij.

Stella bemerkte echter dat wraak helemaal niet zoet was. Ze was somber en verdrietig en eigenlijk vond ze niets meer leuk, behalve jenever drinken.

Na een aantal maanden bemerkte ze dat de Fransen haar de ziekte die hun naam draagt cadeau gedaan hadden.

De jenever had haar gezondheid al zodanig aangetast dat er geen redding meer mogelijk was. Langzaam werd ze krankzinnig en haar gezicht werd ontsierd door afzichtelijke zweren en puisten.

Ze stierf eenzaam onder de toren van de grote kerk waar haar vader koster van was geweest.

Van Grigorij werd nooit iets teruggevonden, maar er wordt beweerd dat in de kelders van cafés en wijnkelders van huizen in de binnenstad mensen soms iemand horen schreeuwen om Nastja, gevolgd door zacht gesnik.

Volgens de legende dwaalt de kozak eeuwig vol heimwee onder de binnenstad en waar Stella stierf groeit nooit onkruid.

Op Bakema

Jurriën Roossien

Dit verhaal begint in 1672.

In Deventer werd toen op de restanten van het kasteel Deventer - eigenlijk Daventria - een klooster gebouwd. Dit klooster had de ingang op de plaats waar nu de Nieuwstraat is. En om precies te zijn daar waar nu het Gilde Hotel gevestigd is.

Trouwens; een gedeelte van het oude kasteel Deventer is tegenwoordig weer te bezichtigen. Gratis en voor niets in de autostalling aan de Gibsonstraat. In de kelder staat daar nog een stuk van de Noordertoren van kasteel Deventer.

Het klooster werd in 1672 in gebruik genomen door monniken. Deze monniken behoorden tot de orde van de gesloten mond: ze mochten onderling niet praten en al helemaal niet met buitenstaanders. Alleen tijdens het bidden mochten ze mompelen.

De kloosterorde werd geleid door pater Bakema. Pater Bakema was de enige die met het stadsbestuur en met de inwoners van Deventer mocht praten. Maar op een gegeven moment zag niemand pater Bakema meer op straat. Hij ging niet meer naar zijn afspraken, en onderhandelde niet langer met de handelaren in vlees, groentes en drank.

Nee, nergens was hij te bekennen.

En iedereen vroeg zich af waar pater Bakema was. Niemand wist het behalve de monniken, maar die

mochten uit geloofsovertuiging immers niet praten.
Het was al met al een vreemde verdwijning...
En het was dan ook het gesprek van de dag!

Een jaar later gebeurde er iets geks bij het klooster. De noorderflank stond in lichterlaaie oftewel de achterkant van het klooster stond in brand. De rest van het klooster kon behouden blijven maar de achterkant was voor eens en altijd weg. De mensen in Deventer zeiden tegen elkaar "*Heb jij het gezien, heb jij het gezien?*" En langzamerhand veranderde dit in "*heb jij hem gezien?*" "*Dit is de wraak van pater Bakema, dit is de wraak van pater Bakema, dit is de wraak van pater Bakema*". En zo begon er een hele mythe rondom pater Bakema.

Vervolgens gebeurde er ieder jaar omstreeks dezelfde tijd iets vreemds in de omgeving van het klooster. Tot op de dag van vandaag!

Veel van die gebeurtenissen zijn onderzocht en voor een aantal gebeurtenissen zijn bewijzen gevonden maar voor velen ook niet. Ik noem daarom alleen de gebeurtenissen waarvan ik de bewijzen heb gezien.

In 1707 werden de monniken opgeschrikt door een klopgeest. Niet zomaar een klopgeest, maar een zeer luide klopgeest. Hij was alleen te horen in de eetzaal (die nu bekend staat onder het adres Nieuwstraat 51). Continu werd het geluid gehoord van boing, BOING, BOING steeds harder en harder en harder.

In eerste instantie schrokken de monniken zo dat sommigen een kreet van angst niet konden onderdrukken. Voor het eerst sinds jaren zeiden zij - nou ja, schreeuwden ze - weer eens wat. Dit duurde 3 dagen en 3 nachten.

In de loop van die dagen raakten de monniken aan het geluid gewend.

Maar na de 3de dag, tijdens het ontbijt, barstte de vloer open en ontstond er een groot gat in de vloer. Duizenden en duizenden ratten kwamen naar buiten. Deze ratten hadden al dagenlang en misschien zelfs wekenlang geen eten gehad en grepen hun kans.

Ze verspreidden zich in een record tempo door Deventer en beten iedereen die ze tegenkwamen om toch maar aan voedsel te komen. Zo ook een groot gedeelte van de monniken. De kloosterorde slonk daardoor aanzienlijk.

En iedereen zei: *"Dit is de wraak van pater Bakema, dit is de wraak van pater Bakema, dit is de wraak van pater Bakema."*

In 1782 was er in Deventer een luizenplaag en iedereen had last van luis op zijn of haar hoofd. Zelfs baby's hadden er last van en stierven ten gevolge van de grote hoeveelheden luizen op hun hoofd die allemaal een druppeltje bloed opzogen.

Er bleven uiteindelijk maar weinig mensen over die konden zeggen "Wij zijn van 1781 of 1782." Om precies te zijn 3 personen. Hoe deze geschiedenis afliep is een heel ander verhaal, maar iedereen zei weer: *"Dit is de wraak van pater Bakema, dit is de wraak van opa Bakema, dit is de wraak van pater"*

Bakema " .

Langzamerhand begon de naam van pater Bakema te veranderen in opa Bakema. Want de mensen wisten niet meer precies wat er in het verleden gebeurd was. Daarna gebeurden er nog vele gekke dingen. Maar daar heb ik geen bewijs van kunnen vinden. Anderen lukte dit evenmin.

Een wel duidelijk bewijsbare zaak speelde zich af in 1898.

De grote kerk stond toen in brand. En niet alleen de grote kerk maar ook de huizen en straten die er achterlagen zoals "De Graven" en "de Papenstraat." Wonderlijk genoeg woedde het vuur tot precies achter het klooster. En of de brand nu is begonnen in de Grote kerk of in de Papenstraat, dat is nooit duidelijk geworden. En iedereen zei weer: "Dat is de wraak van opa Bakema, dat is de wraak van opa Bakema, dat is de wraak van opa Bakema".

In 1980 werd er in de eetzaal van het klooster een bedrijf gevestigd en wel een lichtdrukkerij. Toen de drukkerij er in kwam werd de eigenaar geconfronteerd met een groot gat in de vloer.

Het was hetzelfde gat dat 273 jaar geleden door de ratten gemaakt was. Er was nooit iets aan gedaan. Het gat werd daarom 273 jaar later netjes uitgezaagd en er werd een trap naar beneden gemaakt.

De drukkerij had een kleine aannemer ingehuurd om in de kelder werkruimtes te maken: een donkere kamer en een opslagruimte voor papier.

Maar de aannemer was niet de allerslimste en ging vreselijk tekeer in de kelder.

Nadat hij een scheve vloer gemaakt had wilde hij ook de achterwand aanpakken. Met een moker sloeg de aannemer tegen de achtermuur en na 9 keer geslagen te hebben ontstond er een gat.

Hij wilde het gat groter maken maar wat er toen gebeurde, is nooit bekend geworden: de aannemer kwam nooit meer boven en het gat in de achtermuur ging vanzelf weer dicht.

En iedereen zei weer: *"Dat is de wraak van opa Bakema, dat is de wraak van opa Bakema, dat is de wraak van opa Bakema."*

In 1998 kwam er in het pand een kinderboekenwinkel en de eigenaars van de winkel (een eeneiige tweeling) besloten de kelder te gebruiken voor kinderfeestjes.

Ze hadden geen besef van het verleden van het pand en gingen hard aan het werk om alles te realiseren.

Ze lieten tegen de achterwand van de kelder een mooie wandschildering maken.

Totdat de kunstschilder zei: *"hé, dit is een nieuw stuk muur"*. De gebroeders, altijd in voor een grap, besloten om het nieuwe stuk muur er uit te hakken.

Tijdens het hakken gebeurde er iets gekks. Aan de voorkant van het pand werden 3 ruiten ingegooid. De ene broer was op dat moment in de kelder en de andere broer zat boven achter de werktafel boeken in een computer in te voeren.

Ze renden allebei naar voren en dachten: *"Dat is*

een kwajongensstreek" Buiten aangekomen zagen ze eerst niks. Maar even later zagen ze op het einde van de Nieuwstraat een monnik die gemeen lachend omkeek.

Een van de broers kon vreselijk had lopen en ging de monnik achterna. De monnik sloeg de Noorderbergschild in en de broer volgde hem.

In de Noorderbergschild begon de broer de monnik een beetje in te halen. Op de kruising met de Bruynsteeg keek de monnik achterom recht in het gezicht van de broer.

De broer zag de monnik goed; hij droeg een bruin habijt met een kap over zijn hoofd en in de kap zat een spierwit gezicht. En dat gezicht lachte vreselijk gemeen. HAHAHAHAHAHAHAHAHAHAH.

Maar toen de broer eveneens de Bruynsteeg naderde was er echter geen spoor meer van de monnik te bekennen.

De broer liep als een geslagen hond terug naar de winkel en vertelde zijn tweelingbroer wat er gebeurd was.

Samen gingen ze de kelder in. Ze bekeken het gat in de muur: het leek warempel wel of het gat kleiner geworden was!

Ook hoorden ze aan de andere kant van de muur geluid. Ze pakten een zaklamp en schenen door het gat. In de lichtbaan zagen ze nog net iets wegflitsen, iets bruins...

Achter de muur bleek nog een kelder te zijn. De

tweelingbroers braken snel de muur af en gingen in de andere kelder kijken.
Er was niks in die kelder te zien: het was een gewone gewelvenkelder, die precies op hun eigen kelder leek.

Met één verschil: rechts achterin zat wel een groot donker gat.

Toen ze daar naar toe liepen zagen ze, dat het een onderaardse gang was. De broers liepen de gang in en waren natuurlijk zo bang als een wezel. Ze zagen niks en pakten weer hun zaklamp. Ze schuifelden voetje voor voetje door de onderaardse gang.

Bij het einde aangekomen zagen ze wederom niks: geen deur of een andere ingang, helemaal niks. Maar toen een van de broers met zijn zaklamp naar boven scheen bleek daar een luik te zitten.

Natuurlijk probeerden ze het luik open te krijgen. Dat lukte niet omdat het luik van boven vergrendeld was.

De broers liepen terug de onderaardse gang in en bekeken nu ook de zijwanden heel goed. Zo kwamen ze er achter dat er allemaal nissen in die gang waren.

In die nissen lagen allemaal spullen zoals oude fakkels van meer dan 300 jaar oud, oude kistjes met rattenskeletjes, versteende luizen en blikken met brandbare vloeistof van 100 jaar oud. En een mensenskelet in een blauwe overal.

En kleding. Niet zomaar kleding, maar monnikenkleding. Zeker 21 habijten waarvan de oudste 300 jaar oud was en de nieuwste slechts 3 weken oud.

Alles is opgestuurd naar het museum en wordt nu onderzocht.
De onderaardse gang is dichtgemaakt en er is nu een trap gemetseld die weer naar buiten gaat.
Dit verhaal is waar gebeurd. Ik weet het zeker, want ik ben de ene van die tweelingbroers. Of ben ik nu die andere broer?

De weg naar de hemel

Jos Paardekooper

Stoffel en Gosse waren broers. Sterker nog, ze waren tweelingbroers, en ze waren niet in de wieg gelegd om duimen te draaien. Al bij hun geboorte hadden ze voor de nodige ophef gezorgd. De ouderen onder ons zullen het zich vast nog herinneren, het heeft destijds uitgebreid in de krant gestaan. Het eerst was Stoffel gekomen, en daarna ... een hele tijd niets. Pas drie volle dagen later - de geboortekaartjes voor de nieuwe wereldburger waren al de deur uit, de eerste kraambezoeken al afgelegd - diende er zich nog een tweede kind aan, tot ieders verrassing. Behalve die van de ouders, die dan ook meteen na de geboorte van de nakomeling de naam Gosse paraat hadden.

Daarmee lagen tegelijk de verhoudingen tussen de twee knapen vast. Stoffel was er altijd het eerste bij, Gosse sukkelde er wat achteraan. Het kwam zelfs voor dat Stoffel zijn plannetje alweer had ingetrokken als zijn broer, na rijp beraad, er eindelijk mee instemde.

Nu moet ik daarbij zeggen dat Stoffel ook wel erg hard van stapel kon lopen. De meeste mensen hadden de aanlooptijd van een flink passagiersvliegtuig nodig om hem bij te kunnen benen. Als hij echt goed op dreef was, dan was hij een ongeleid projectiel, een vliegwiel, een zelfsturend voertuig waar geen rem op zat. Zowel

in aantal als in gecompliceerdheid gingen de plannetjes van Stoffel de meeste mensen eenvoudig te hoog, zo men wil: te diep. Al snel, en eigenlijk ging alles bij hem altijd snel, had hij er de bijnaam van 'roffel' door gekregen. Stoffels ideeën hadden daarbij niet zelden een nogal vluchtig, om niet te zeggen onbesuisd karakter, en het zou in veel gevallen goed zijn geweest als men er pas nadat ook Gosse zijn instemming had betuigd, z'n aandacht aan had geschonken. Niet dat dát ook maar enige garantie gaf voor de juistheid of uitvoerbaarheid van het desbetreffende idee, want zijn broer afvallen, dat kwam in het vertraagd werkende brein van Gosse eigenlijk niet voor. Maar zoals gezegd: soms had de tijd dan intussen haar heilzame, want remmende werking gedaan.

Zo niet met het plan dat de grondslag vormde voor de bizarre gebeurtenissen van dit verhaal, een plan dat zich kenmerkte door zo'n typisch Stoffeliaanse bevestiging, en dat ook daadwerkelijk een hoge vlucht zou nemen. In meer dan één opzicht, zoals we zullen zien. Het is tekenend voor Stoffels bevlogenheid en overtuigingskracht dat niemand - Gosse niet, maar ook geen van Stoffels vrienden of andere mensen in zijn omgeving - hem kon overtuigen van de onuitvoerbaarheid, wat eigenlijk alleen maar een net woord is voor regelrechte krankzinnigheid, van dit plan.

'Ik lees hier', zei Stoffel op een avond tegen Gosse, 'dat je de zwaartekracht kunt overwinnen door je ademtechniek. Het is eigenlijk hetzelfde principe

als waar de vogels en ook zweefvliegtuigen gebruik van maken. Je kunt je bijvoorbeeld van een bepaalde hoogte naar beneden laten vallen en toch heel zachtjes landen, als je maar op de juiste manier je adem inhoudt. Je wordt dan onderweg als het ware een soort luchtballon.'

Het was een dik boek over gravitatie, waarin Stoffel zat te lezen. Het was geschreven door een in zijn tijd beroemd natuurkundige, die eerder bekendheid had verworven door de onomkeerbaarheid van de Tweede Wet van de Thermodynamica aan te tonen door hem listig in te passen in de Chaostheorie.

'Het zal wat, maar hoe hoog is die "bepaalde" hoogte?', vroeg Gosse, die maar met een half oor had geluisterd, omdat hij verdiept was in de geheimen van de Da Vinci Code.

'Het is aan een zeker minimum gebonden, maar ook aan een bepaald maximum', antwoordde Stoffel, die al lezend af en toe zijn adem had ingehouden. Dat was natuurlijk omdat het boek dat hij las adembenemend was, maar toen hij er op ging letten, had hij toch sterk de indruk gekregen dat hij telkens een heel klein stukje uit zijn fauteuil omhoog was gekomen.

'En hoe zeker is dan dat minimum, en hoe bepaald is dat maximum?', hield Gosse aan, want hij kende in de discussies met Stoffel het klappen van de zweep.

'Er is hier sprake', zei Stoffel plechtig, en hij haalde even heel diep adem, en warempel, weer kwam hij een heel klein beetje los van de stoelzitting, *'er is hier sprake van een relatief minimum en maximum. Het hangt namelijk ook sterk van je eigen lichaamsgewicht én van je longinhoud af. En*

natuurlijk van je ademtechniek.'

Hij pauzeerde even, en tuurde uit het raam. In de verte zag hij de toren van de Grote Kerk, en hij kreeg een idee.

Nog geen maand later waren de broers voorpaginanieuws. '*Spectaculair experiment!*', kopte de krant. Gosse, die die ochtend toevallig het eerste was opgestaan, had het al gelezen nog voordat Stoffel het onder ogen had gekregen. Tot zijn niet geringe verbazing zag hij behalve de naam van zijn tweelingbroer ook zijn eigen naam afgedrukt. Volgens het artikel zouden de beide jongens over een paar weken tegelijkertijd een zogeheten aerodynamisch experiment uitvoeren, de een vanaf de toren van de Grote Kerk, en hijzelf vanaf een van de twee torens van de Bergkerk. Om het geheel een wetenschappelijk aureool te geven, noemde de krant het experiment van de tweeling een '*twin tower experience*'.

Gosse begreep verder dat hij zelf mocht kiezen welke toren van de Bergkerk hij mocht bestijgen - en weer afdalen. Wel ja, dat ontbrak er nog maar aan!, dacht hij, en terwijl hij naar de keuken liep om zijn broer het artikel onder de neus te wrijven, werd hij in snel tempo kwaaijer en kwaaijer. Hij begon zowat te hyperventileren. Maar nog voordat hij de keuken had bereikt, had hij het gevoel alsof hij licht werd in zijn hoofd. Nee, niet alleen zijn hoofd, zijn hele lijf leek gewichtloos te worden, hij liep half glijdend, half zwevend in de richting van de keuken.

'Je gaat goed, broer!', riep Stoffel hem toe, terwijl hij zijn duim de lucht in stak. '*Adem*

inhouden, snel uitademen en weer happen.'

Diezelfde ochtend begonnen de jongens op een kleine heuvel even buiten de stad met hun oefeningen. Van schuimrubber hadden ze kniebeschermers en stootkussens gemaakt, want het zou eeuwig jammer zijn als een van hen al in het voorbereidende stadium onherstelbaar letsel zou oplopen, vond Stoffel, en Gosse had voor de zekerheid nog een doos pleisters en een pot jodium bij zich gestoken. Er stond een kalm windje. Hoog in de lucht maakten zwaluwen pijlsnelle capriolen. Vlak boven de velden kriskraste luid kwetterend een koppel grutto's. Stoffel keek met een mengsel van afgunst en bewondering naar hun hoekige duikvluchten, en overwoog even om geen gebruik te maken van de meegenomen valbrekers, omdat die zijn lichaam nog bonkiger en dikker en ook zwaarder maakten dan het al was. Het was tenslotte louter een kwestie van techniek.

De heuvel kwam uit op een zandafgraving. Als je bovenop stond, keek je tientallen meters de diepte in; het talud liep weliswaar bij lange na niet loodrecht naar beneden, maar was toch veel te stijl voor een afdaling met een slee of crossfiets. Het was een geliefde, maar door zijn zanderige structuur en onbetrouwbare aanklampingspunten ook gevreesde oefenhelling voor bergbeklimmers. Nog vorige zomer had een halfdronken waaghals de afdaling in een Aldi-winkelwagentje volbracht. Na een kleine week was hij bijgekomen uit z'n coma, en toen hem een spiegel was voorgehouden, had hij

zichzelf niet meer herkend; een geluk bij een ongeluk.

Stoffel stond, stevig verpakt in zijn schuimrubberen stootkussens, op de rand van de heuvel, en mat de afstand. Als hij het allemaal goed had uitgerekend, zou hij na een min of meer vrije val van zes tot acht seconden op de bodem van de zandafgraving landen met een snelheid die niet méér zou bedragen dan wanneer hij thuis van de hoogste sport van een keukentrap was afgestapt. Dat had hij trouwens de voorafgaande dagen vele tientallen keren geoefend, met wisselend succes overigens; vandaar dat hij bij wijze van extra schokbrekers een zeventien centimeter dikke laag op elkaar geplakte bierviltjes onder zijn gymschoenen had gemonteerd. Daarmee kon hij de schokken op zijn knie- en heupgewrichten opvangen.

Die eerste sprong, en vooral de landing, kon hij zich, toen hij weer bij bewustzijn was gekomen, later nog heel goed voor de geest halen. Als zijn hersens van tijd tot tijd weigerden, nam zijn verbrijzelde linkerschouder of anders wel zijn rug de taak op zich om hem dat terdege in te peperen. Helaas had Gosse, die de opdracht had gehad goed op te letten - tenslotte zou hij zich uiteindelijk dezelfde valtechniek moeten zien eigen te maken - en die bovendien de tijdmeting had moeten verrichten, op het beslissende ogenblik vergeten de stopwatch in te drukken. Maar hij had het gevoel dat de onfortuinlijke buiteling die zijn broer vlak voor zijn ogen had gemaakt, een eeuwigheid had geduurd.

Stoffel zelf hield het op zeven seconden

rond, en ach, bij nader inzien was 'tijd' toch niet zo'n belangrijke factor. Wel werd in gemeenschappelijk beraad besloten de definitieve synchrone sprong pas te maken als er eerst nog eens duchtig op ademhaling was geoefend, want in alle consternatie bleek Stoffel in de gauwigheid helemaal te zijn vergeten daarop te letten. Natuurlijk! Dáárdoor was hij toch nog heel wat harder terechtgekomen dan hij had berekend. Ook Gosse moest bekennen op het punt van zijn ademtechniek ernstig in gebreke te zijn gebleven. Voor zover hij zich kon herinneren had hij tijdens de oefenval van zijn broer voornamelijk zijn adem ingehouden.

De oefeningen met de keukentrap werden intussen stopgezet vanwege hun weinig realistische karakter. Als je bovenop een kerktoren staat, ziet de grond beneden je er heel anders uit dan je geblokte keukentegels vanaf een Tomadotrapje, meende Stoffel, en na enig nadenken gaf Gosse hem daarin volkomen gelijk.

De daarop volgende weken zetten de broers er de vaart goed in. Er moest ook nog zoveel gebeuren! De dagelijkse ademhalingsoefeningen, de pers te woord staan, of liever gezegd: afwimpelen.

'Onze tijd is te kostbaar voor interviews', vond Stoffel.

'Je verhaal komt er toch altijd anders in dan je hebt bedoeld', wist Gosse.

'Dat bedoel ik maar', vatte Stoffel daarop samen, en Gosse knikte instemmend.

Dan had je nog het vaststellen en in orde

maken van de juiste kleding, want uiteindelijk kon je je toch moeilijk aan het hooggeëerde publiek vertonen in een harnas van piepschuim en bierviltjes. Trouwens, van begin af aan was dat allemaal alleen maar bedoeld geweest als extra bescherming voor tijdens de oefeningen, en - zo benadrukte Stoffel nog maar eens - het kwam uiteindelijk allemaal op ademhaling aan. *'Ooit een zwaan met bierviltjes onder zijn zwemvliezen gezien?'*, vroeg hij dan schamper, waarbij Gosse weer even hardgrondig als ontkennend knikte.

Toevallig had Gosse in de bibliotheek een videoband over het leven van pinguïns onder ogen gekregen, en bij het afspelen hadden ze tot hun aangename verrassing gezien hoe deze grappige dieren zich met groot gemak van torenhoge ijsschotsen in zee lieten plonzen. Nu ging de vergelijking met een sprong vanaf een kerktoren niet helemaal op, dat snapten ze ook wel, al kon je je bij een sprong vanaf een duikplank ook aardig bezeren, herinnerde Gosse zich, en daar hadden deze dieren kennelijk helemaal geen last van.

'Dat komt door hun natuurlijke techniek', wist Stoffel.

'Maar kunnen wij dat ook van nature?', wilde Gosse aarzelend weten.

'Wat niet aangeboren is, kan altijd aangeleerd worden', besliste Stoffel.

Dat leek Gosse ook. Bovendien bracht deze natuurreportage hen op het idee zich voor de grote finale min of meer als pinguïns uit te dossen;

eigenlijk was je met een ruimzittende smoking al een heel eind in de goede richting.

De avond voor het grote avontuur lag Gosse onder zijn dekbed te woelen. Door de half geopende gordijnen - anders werd het te benauwd, en in de natuur slapen dieren ook niet met de gordijnen dicht - kon hij zijn broer zien liggen. Hij leek in een diepe slaap, zijn ademhaling was volkomen regelmatig, en het viel Gosse op dat hij tijdens het inademen werkelijk een heel stuk hoger kwam dan normaal. Zou hij zich de techniek dan zó hebben eigengemaakt dat hij zelfs in zijn slaap opveerde? Het was Gosse angstig te moede, maar tegelijk gaf het hem ook vertrouwen. Trouwens, Stoffel had het allemaal uitgerekend, en verder hoefde je maar om je heen te kijken, naar de vogels, om te kunnen zien dat het kón. Zouden ze allebei evenveel bekijks krijgen? Het zou wel sneu zijn voor Stoffel als het voor de Bergkerk zwart stond van de mensen, terwijl zijn broer vanaf de Lebuïnustoren hooguit een handjevol dagjesmensen ... Maar hij woof die gedachte meteen van zich af.

De volgende morgen zeiden Stoffel en Gosse niet veel tegen elkaar. Alles was eigenlijk al gezegd, ze moesten bovendien hun adem een beetje sparen, en eerlijk is eerlijk: ze waren allebei toch ook wel lichtelijk gespannen. Vandaag zou het erop aan komen! Onder het drinken van een glas cola light overdacht Stoffel zijn eerdere experimenten, die hem en zijn broer een zekere wereldfaam hadden kunnen

bezorgen. Hij keek schuin naar Gosse. Het kon niet anders of ze zouden deze ochtend ook hem door het hoofd spelen - daar waren ze immers tweelingbroers voor... Hun recordpoging onderwaterzwemmen bijvoorbeeld. Die was destijds niet doorgedaan, omdat Gosse, gelukkig maar, op het laatste moment ontdekt had dat je in een zwembad een chloorvergiftiging kunt oplopen als je langer dan een kwartier je adem inhoudt; nogal logisch dat vissen daar geen last van hebben, want in open zee en in rivieren komen zulke concentraties chloor niet voor. Maar dénk er maar eens aan!

Dit keer hadden ze niets over het hoofd gezien, dat wist hij zeker. Nu maar hopen dat er voor Gosse ook een redelijke belangstelling zou zijn; hÍj was dan weliswaar de initiator en de woordvoerder geweest, maar ja, zo ging het in het hele leven, iemand moest toch de eerste zijn, zelfs als je maar met z'n tweeën bent.

Al uren van tevoren verdrong zich een sensatiebeluste menigte rondom de toren van de Grote Kerk. De plaatselijke neringdoenden hadden er hun handen vol aan. Er vielen heel wat dorstige kelen te laven, maar tegelijk probeerden ze hun meubilair en serviesgoed zover mogelijk van de beoogde landingsplaats vandaan te houden - niet alleen ter bescherming van Stoffel zijn ledematen overigens, maar een uit de hemel dwarrelend lichaam van pakweg tachtig kilo kan een plastieken cafétafel aardig indeuken, en wie vergoedt de schade?

Ook bij de Bergkerk had zich een aanzienlijk

getal toeschouwers verzameld. De meeste omwonenden hadden, zij het niet van harte, gehoor gegeven aan de oproep van de organisatie om hun voertuig voor de duur van één dag elders te stallen. Het toeval trof dat de gemeente zich kort tevoren had ingespannen in de voltooiing van een tijdelijke parkeergarage, al betekende dat voor de bewoners toch altijd nog tweemaal een ritje van zeker acht minuten ('s morgens heen, 's avonds weer terug), en een parkeertarief van drie-en-een-halve euro, en wie vergoedt die schade?

Er heerste hier bovendien een extra spanning, aangezien nog steeds niet bekend was van welke toren onze held zou nederdalen.

Het gerucht van wat zich onderaan de toren van de Lebuïnuskerk had afgespeeld, was met de snelheid van een bliksemflits en de kracht van een donderslag tot de wachtenden bij de Bergkerk doorgedrongen. Sommigen verklaarden achteraf het gejoel en de aanmoedigingen van de massa bij de Grote Kerk te hebben gehoord, ja zelfs de dreun te hebben gevoeld, maar meteorologen houden dat laatste voor onwaarschijnlijk. Hoe dan ook: aangezien er zich al die tijd nog op geen van beide torens van de Bergkerk iemand had gemanifesteerd, was de meute uit het Bergkwartier tegen de richting van het gerucht in naar het Grote Kerkhof gesneld. De laatste feestgangers hadden juist hun hielen gelicht, toen er onderaan de spits van de noordelijke toren, in de klokkenkast waarin de papklok hangt, een in smoking geklede gedaante uit

de duisternis tevoorschijn was getreden, die zich, nog onbewust van het drama dat zich elders in de stad had voltrokken, want volkomen op en in zichzelf geconcentreerd, gereed maakte voor zijn eigen landingspoging.

Een klein meisje van nog geen vijf lentes, dat op dat moment toevallig uit het raam van haar zolderkamertje keek, heeft later verklaard te hebben gezien hoe deze gedaante, kennelijk geschrokken van het plotselinge slaan van de papklok, uit het klokhuis was gevallen, maar na een aanvankelijke glijvlucht ineens terug omhoog was gekomen, en zich vervolgens, eerst langzaam, geleidelijk aan steeds sneller, naar het zenith had bewogen. Binnen een tijdsbestek van dertig, hooguit veertig tellen, schatte ze, maar zeker weten deed ze het niet, was er van de figuur niets meer dan een stipje aan het firmament te zien geweest.

Eén ding is in ieder geval zeker: niemand heeft nadien ooit meer iets gezien of vernomen van Gosse. De bestuurders van de stad hebben, uit respect voor het initiatief van de onfortuinlijke tweeling, de parkeergelden voldaan van de getroffen bewoners uit het Bergkwartier. Ook namen zij de kosten op zich van een eenvoudige betonnen plaat, die korte tijd later is aangebracht in het plaveisel aan de voet van de Lebuïnustoren, op enkele meters afstand van de deur die toegang geeft tot de torentrap en het carillon. Maandenlang wapperde bovendien vanaf de torens van de Grote én de Bergkerk een zwarte wimpel.

De wimpels zijn al lang weer opgeborgen, het leven van de Deventer bevolking heeft al lang weer zijn gewone loop hernomen. Maar die betonnen steen, die ligt er nog, als een stille getuigenis van een roekeloze heldendaad.

Catharina Simons

Renee Berends

Catharina legt haar troffel neer. Even rekt ze zich uit. Ze heeft te lang voorover gebogen gestaan bij het metselen. Ze klautert de steiger af, het laatste stukje springt ze naar beneden. Dan kijkt ze omhoog. De Binnen-Vispoort wordt grondig vernieuwd. Met veel voldoening kijkt Catharina naar het prachtige bouwwerk. Door de steigers heen is al goed te zien hoe groots de poort zal worden. De mensen in Deventer zullen trots zijn op hun nieuwe poort. Catharina loopt de buitenpoort door en de kade op. Daar slaat ze het steengruis van haar kleren. De stofwolk verwaait in de wind.

Langs de stadsmuur lopen sjouwers met een zware last op hun rug naar de stad. Er liggen schepen langs de kade die gelost worden.

Catharina loopt het trappetje af naar de rivier. Ze wil er het stof van haar gezicht wassen. Maar als ze in het water kijkt schrikt ze van haar spiegelbeeld. Het witte gruis geeft haar gezicht iets vrouwe-lijks. Ze ziet een vrouw in mannenkleden. Hoe is het mogelijk dat nog nooit iemand ontdekt heeft dat ik een vrouw ben, denkt ze. Ziet niemand dan, dat ik me verkleed als man? Dat moet toch duidelijk te zien zijn? Kijken mensen zo slecht? Hebben ze zo weinig belangstelling voor me? Catharina voelt een sombere bui opkomen. Soms kan ze

niet zo goed tegen het alleen zijn, het zich afzonderen, het ontlopen van andere mensen. Dan heeft ze behoefte aan contact, plezier, vrienden. Behalve contact met een paar soldaten in de stad en met wat werklui op de bouwplaats duldt ze eigenlijk niemand in haar omgeving. Dat contact gaat ze ook uit de weg, bang als ze is om haar geheim prijs te geven.

Catharina zucht. Hoe zou het met vader gaan? Haar vader, Simon Poort, kapitein van een wachtschip uit Schenkenschans, die ze in Nijmegen verlaten heeft. Laatst heeft ze een schipper, die naar Nijmegen ging, gevraagd hem de groeten te doen, maar toen de beste man weer in Deventer terugkwam, vertelde deze, dat Simon Poort geantwoord had geen zoon te hebben. Ze was blij geweest met het levensteken, maar verdrietig om het antwoord. Haar vader heeft het niet kunnen verkroppen, dat zij zich in mannenkleren had gestoken.

In haar jonge jaren was Catharina dienstmeid in Nijmegen geweest. Jaloers had ze gezien hoe jongens een echt vak mochten leren, terwijl zij als meisje dagelijks in huis de pot moest koken en het huis aan kant moest maken. Heel soms mocht ze de straat op om een boodschap te doen. O, wat had ze daar met haar vader vaak over geredetwist. Maar hij was altijd boos geworden op haar om haar rare fantasieën, zoals hij dat noemde.

Toen haar dienst erop zat, had ze besloten voortaan als jongen door het leven te gaan. Ze had

mannenkleren aangetrokken en was op zoek gegaan naar werk. Eerst was ze als leerling bij een schoenmaker in dienst getreden. Maar het kloppen van leesten en het hanteren van priem en prikdraad had ze maar niets gevonden. Daarna was ze bij een steenhouwer in de leer gegaan. Ze was een vaardig vakman geworden en nooit had iemand ontdekt dat ze een vrouw was.

Maar toen ze als steenhouwer geen werk kon vinden, was Catharina van lieverlee in het leger gegaan. Soldaten zijn er altijd te weinig, had ze gedacht, zeker in oorlogstijd. In het leger is er altijd wel wat te verdienen, als tenminste het soldij uitbetaald wordt, had ze gedacht.

Maar in plaats van te vechten tegen de Spanjaarden, was Jacob van den Eynde, de man waarbij zij diende, met zijn soldaten op het platteland gaan roven. Het zijn bezittingen van burgers uit steden, die niet voor de prins gekozen hebben, had Jacob van den Eynde zijn soldaten voorgehouden. In naam van Oranje mogen we plunderen. Maar Catharina had er anders over gedacht. Voor haar waren het onschuldige boeren, die beroofd werden, en geen vijanden, die met de Spanjaarden samen-spanden. Toen ze een kans kreeg om overgeplaatst te worden naar het garnizoen in Deventer heeft ze die met beide handen gegrepen.

In de stad hadden ze nauwelijks naar haar achtergronden gevraagd. Alleen al omdat ze soldatenkleren droeg en had gezegd dat ze Simon Poort heette, steenhouwer was en als soldaat bij Jacob van den Eynde gediend had, was voldoende geweest om ingekwartierd te worden.

Een paar weken later hadden ze soldaten als steenhouwers te werk gesteld en zo was Catharina nu op de bouwplaats van de nieuwe Binnen-Vispoort te vinden.

Catharina vermant zich. Ze maakt met haar hand een rimpeling in het IJsselwater. Het spiegel-beeld verdwijnt. Ik zal mijn haar maar weer eens laten knippen, denkt ze. Dan lijkt ik weer wat meer op een man. Ze wast haar gezicht en spoelt het gruis uit het haar. Het natte haar kamt ze naar achteren, precies als bij een man van dertig, die al wat kaal begint te worden.

'Simon help je nog even? We moeten ons gereedschap nog opber-gen.' IJdse Gaukes, de meester-steenhouwer, de baas op de bouwplaats, komt naast haar staan. Ook hij wast zijn gezicht even in het water. 'Daar zeg ik geen nee op,' antwoordt Catharina, 'ik heb dorst als een paard!'

IJdse Gaukes is een beste man. Als je als steenhouwer hard werkt en goed werk levert, heb je aan hem een prima baas.

Catharina loopt met IJdse de herberg binnen. Buiten klinkt al het gezellige rumoer van vrolijkheid na gedane arbeid. Sinds Catharina in Deventer gelegerd is komt ze hier. Het is haar vaste herberg, zoals voor zoveel soldaten. Er zijn er zelfs die hier slapen. Die hebben geluk gehad. Overal in de stad zijn soldaten ingekwar-tierd, in de herbergen, in de kloosters, maar ook bij burgers thuis. Sommigen bieden zelfs onder-dak aan vijf mannen. Het is ook niet niks om het hele

garnizoen van twaalf honderd soldaten onder te brengen in een stad waar acht duizend mensen wonen. Deventer is voor de verdediging van het gebied dat in Staatse handen is een belangrijke stad.

'Kastelein, wil je Simon en mij een kroes bier brengen? Ik betaal de eerste ronde.' antwoordt de man.

Even later zit Catharina met IJdse achter een grote pot bier. IJdse is een dorstig type. Hij slaat de kroes in een keer achterover. Het schuim van het bier zit in zijn snor en druipt in zijn baard. Met zijn mouw veegt hij zijn mond scho-on.

'Daar heb jij nou nooit last van, hè, Simon, met je gladgeschoren kop?' lacht IJdse.

'Nee, gelukkig niet,' antwoordt Catharina, 'ik wil geen haren op mijn kin en ik vind het zonde van het bier, als de helft ervan in mijn snor en baard achter zou blijven, zoals bij jou.'

IJdse lacht en slaat Catharina op de schouder. 'Jij hebt altijd je antwoord klaar, hè. Ik mag jou wel, Simon Poort! Kastelein, geef ons nog eens een pint.'

De volgende ochtend heeft Catharina haar geknipt. De onzekerheid, die ze gisteren voelde toen ze haar spiegelbeeld in het water zag, is verdwenen. Niemand zal voorlopig aan haar kunnen zien dat ze een vrouw is.

IJdse Gaukes is al op de bouwplaats. Hij staat op de hoek van de Waterstraat naar de poort te kijken. Catharina komt naast hem staan. 'Het wordt een meesterwerk, Simon,' zegt hij. 'Heel wat anders dan die oude poort, die er stond.' Catharina kijkt langs

de gevel naar boven. Op de eerste verdieping wordt een grote zaal gemaakt. Timmerlieden zijn bezig om in het metsel-werk grote kozijnen te plaatsen. Op de tweede verdieping wordt nog gemetseld.

'Hoe hoog wordt die poort van jou, IJdse,' vraagt Catharina. Ze weet dat IJdse trots is.

'Ik denk dat hij gauw honderd voet hoog wordt, als je de vaantjes op het dak meetelt.' IJdse ziet in gedachten al de hele toren voor zich. Tot in de kleinste details heeft hij er zich in verdiept.

'Zal ik jou de twee gevelstenen eens laten zien, die gisteren klaar gekomen zijn?,' vraagt IJdse aan Catharina.

'Ja, graag. Ik wil wel eens zien of je er wat van kunt!'

IJdse heeft er wel lol in, als hij zo door Catharina aangesproken wordt. Samen lopen ze naar de werkplaats van IJdse. Op werktafels liggen twee grote, platte stenen. De één met het stads-wa-pen van Deven-ter, de adelaar met gespreide vleugels erop, de ander met een vis en een tekst erbij.

Catharina fluit tussen haar tanden. 'Zo, dat is een aardig stukje werk,' zegt ze. Met een deskundig oog loopt ze de afbeelding na. Ze laat haar vingers over de gebeeldhouwde stenen gaan. IJdse staat er tevreden bij te kijken. Met gepaste trots durft hij de werkstukken nu te laten zien.

Catharina begint de tekst langzaam hardop te lezen: GHY PETRI KN ... Maar dan stopt ze. 'Dietekst is veel te moeilijk voor mij om te lezen,' zegt ze dan

eerlijk tegen IJdse. *'Dat begrijp ik,'* antwoordt IJdse. *'Dat kan ik ook niet hoor, maar ik heb de tekst keurig op een voorbeeldje staan. Bovendien heb ik hem uit mijn hoofd geleerd.'*

Dan prevelt IJdse de tekst. Je hoort aan zijn stem dat het hem emotioneert:

GHY PETRI KNECHTE LOOFT DEN YSSEL GODT DIET HOOFT EN
HEER VAN ALLES IS WINS ZEGEN IS HET NET WAER ME DAT
WORT BESET DE LONGELOSE VIS DIES BRENGT DEN ZEGEN
MEE HET KOVDT BESCHVBDE VEE EN WORT HIER BY VERBVIT
VOORT RONT METALSCHEN SCHAT DIET LVST GAET DESEN PADT
HY WYST V IN EN VIT.

Dan valt er een korte stilte. IJdse zucht en kijkt even op naar de poort. *'Simon,'* zegt IJdse dan, *'je moet vanavond maar eens een avond gezellig bij mij thuis komen. Ik heb mijn vrouw al gezegd, dat ik je voor het eten vanavond wil uitnodigen. Ze rekent op je. Je zit maar tussen al dat soldatenvolk. Ik vind dat je wel eens recht heb op een uitje.'*

Als IJdse aan Catharina ziet dat ze aarzelt, zegt hij: *'Simon, je weet het. Ik duld geen tegenspraak. Op het werk niet, maar ook in dit geval niet. Ik verwacht je vanavond bij mij thuis.'* En om zijn woorden kracht bij te zetten, draait IJdse zich om en loopt hij de werkplaats uit.

Catharina zucht. Ach, een avondje gezelligheid kan geen kwaad, denkt ze. Maar ze voelt zich ongerust, zoals ze zich altijd ongerust voelt bij elke nieuwe, vreemde situatie. Ongerst, dat vroeg of laat haar

geheim uit zal komen, het geheim dat ze al die jaren al met zich meedraagt.

Catharina wordt vriendelijk en warm begroet. IJdse Gaukes heeft zijn goede kleren aangetrokken. Hij ziet er voornaam uit. Zijn vrouw, Rebekka, heeft speciaal voor het bezoek van Simon bloemen op tafel gezet.

'Een kroes wijn voor het eten, dat zal er wel ingaan, hè Simon?' vraagt IJdse. *'Grete! Breng de wijn maar binnen,'* roept IJdse naar achteren, nog voordat Catharina antwoord heeft kunnen geven. Als Catharina zich omdraait, ziet ze een jonge vrouw met de wijn en een paar kroezen binnen komen. De vrouw heeft lang, blond haar. Haar figuur is mollig en om haar mond speelt een glimlach.

'Heb ik je al ooit iets verteld over mijn mooie, jonge zus Grete,' vraagt IJdse aan Catharina. *'Zij zou iets voor jou zijn, Simon,'* zegt hij. IJdse pakt Gretes hand en danst met haar even de kamer rond. IJdses vrouw roept haar man tot de orde: *'IJdse stop daarmee. Je maakt Simon nog verlegen. En die goeie Grete erbij.'*

Lachend om zichzelf gaat IJdse aan tafel zitten. Dan schenkt hij de wijn in en brengt hij een luide toast uit op zijn gast.

'Vertel eens wat van jezelf, Simon,' vraagt Rebekka, als ze na de maaltijd nog even gezellig aan tafel bij elkaar zitten.

'Tsja, wat moet ik vertellen?' stottert Catharina.

'Begin maar eens bij je ouders. Leven ze nog? En wat doet je vader?' zegt IJdse.

Nog nooit heeft Catharina iets over haar leven aan anderen verteld. Maar ze ziet in dat er nu niets anders op zit. Dus vertelt ze over haar vader, die schipper is; over haar jeugd in Nijmegen. Dat ze als dienstmeisje gewerkt heeft, vertelt ze niet. Maar wel dat ze eerst in de leer gegaan was bij een schoenmaker en dat ze dat toch niet echt een leuk beroep vond en daarom maar als leerling bij een steenhouwer aan de slag gegaan is.

Catharina vertelt met horten en stoten. Koortsachtig denkt ze na over elke zin, die ze uitspreekt. Wat kan ze wel en wat niet vertellen.

'Je verbergt wat, Simon,' zegt IJdse. 'Iemand die zo lang na moet denken om iets over zichzelf te vertellen verbergt wat.'

'IJdse, laat die jongen toch,' zegt Grete dan. 'We moesten jou eens van alles over je leven vragen, dan zou jij ook na moeten denken over al die avonturen, waarover je beter kunt zwijgen. Simon is voor het eerst bij ons te gast. En jij wilt meteen alles van die jongen te weten komen. Dat is niet netjes!'

Catharina is blij dat Grete het voor haar opneemt. 'Ach veel meer is er ook niet te vertellen,' zegt ze nog, terwijl ze haar schouders ophaalt. 'Ik kon geen werk vinden en ben toen maar soldaat geworden. En zo heb ik een baantje bij het garnizoen in Deventer gevonden. En dat ik bij jou ben komen werken, weet je allemaal al!'

Het is al laat als Catharina afscheid neemt. Ze groet IJdse en Rebekka. Grete loopt mee naar de deur en laat haar uit.

'Ik vond het plezierig je ontmoet te hebben, Simon,' zegt Grete, als ze de deur voor Catharina opent. 'Het plezier was wederzijds, Grete. Ik heb een tijdlang niet zo gelachen. Die broer van jou, die kan er wat van. Heeft die altijd zo'n goed humeur?' 'Hij kan zo direct zijn. Dat moet je hem maar niet kwalijk nemen. En dat wordt alleen maar erger als hij wat gedronken heeft,' zegt Grete. 'Ach nee, ik neem hem ook niets kwalijk. Daar kan ik wel tegen, anders zou ik allang ander werk gezocht hebben.'

Grete reikt Catharina haar hand. Even twijfelt Catharina: Wat moet ze doen? Dan pakt ze Gretes hand en kust die. 'Welterusten Grete,' zegt ze nog. 'Zie ik je nog eens, Simon Poort?' vraagt Grete. 'Ik .. eh.. denk, misschien van wel!' stottert Catharina. 'Maar ga nu gauw naar binnen, Grete. Het is koud buiten!' zegt ze nog even snel. Dan vlucht Catharina de donkere straat in.'

Die nacht ligt Catharina onrustig in haar bed. Ze kan de slaap niet vatten. Steeds speelt het beeld van Grete door haar hoofd. Had ze Grete nu wel of niet een handkus moeten geven? Had ze nu wel of niet over haar jeugd moeten vertellen? Ze had hele-maal niet bij IJdse moeten gaan eten. Maar ze kon toch niet anders? Moet ze haar hele leven lang mensen ontvluchten? Toch voelde de avond als een warm bad. Het was eindelijk weer eens gezellig. Ze heeft weer eens echt iemand ontmoet. Mag dat niet? Kan dat niet?

De volgende ochtend loopt IJdse lachend op haar toe.

'Zo Simon, dat was nog eens een avond, hè! Je hebt indruk gemaakt hoor met je charmes. Van Rebekka mag je wel vaker komen eten. Ze vindt dat soldatenlevente van jou maar zie-lig. Ze denkt dat je erg eenzaam bent. En van Grete mag je vast ook nog wel eens terugkomen. Wat heb je haar bij het afscheid aan de deur ge-zegd, man! Ze kwam stil en met zo'n hoofd de kamer weer in.' IJdse spreidt zijn handen in de lucht. 'Há, dat zou een goeie grap zijn: jij en Grete samen. Je moet er maar eens over den-ken, jongen. Misschien is ze wel wat voor jou. Je leven lang alleen blijven, als soldaat, is ook geen pretje. En die zus van mij is een prima meid.'

Nog nooit maakten woorden zo'n verpletterende indruk. Spra-keloos blijft Catharina voor IJdse staan. Ze hapt naar adem en voelt dat ze rood aanloopt. IJdse kijkt Simon onderzoekend aan.

'Zo, jonge-man,' zegt hij dan ernstig. 'Is het met jou al zó ver? Dat gaat snel! Is het heus liefde op het eerste gezicht?'

Mompe-lend ver-ontschul-digt Catherina zich bij IJdse. Ze gaat aan het werk. Maar van werken komt er niet veel. Ze ontwijkt IJdse de hele verdere dag en zoekt ingespannen naar een oplossing voor het probleem waarin ze verzeild is geraakt. Nooit zal ze Grete kunnen vertellen dat ze een vrouw is en geen man. Nooit zal ze Grete dat ver-driet aan doen. Nooit zal ze IJdse kunnen vertellen, dat ze niet met zijn zus zal trouwen. Hij zal haar op staande voet ontslaan. Ogepakt zal ze worden en opzijn minst de stad uitgegooid, misschien wel erger: de kerkers!

Haar naam zal bekend worden, de hele stad zal over haar praten. En het ergste: ze zal nooit weer werk kunnen vinden, als soldaat niet en niet als steenhouwer.

Laat in de middag ziet Catharina Grete bij de werkplaats staan. Ze zwaait naar haar, als ze in haar richting kijkt. Catharina schrikt. Kan ze nog wegvluchten? Nee, IJdse zou dat ogenblikkelijk van Grete te horen krijgen en hij zou haar daarover aanspreken. Daarom loopt Catharina maar naar Grete toe.

'Dag Simon, ik heb nog wat eten van gisteren voor je mee-genomen. Dat kippenboutje zul je nog wel lusten, hè? Heb je zin om een eindje te wandelen?' Catharina beseft dat ze geen nee kan zeggen. Dus loopt ze maar met Grete mee.

Op de kade is het druk met werklieden en handelsslui. Ze lopen samen om de stadsmuur naar de Noordenbergpoort. De molens voor de poort draaien in de wind. Op de grasvelden ligt was te bleken.

'Je bent stil, Simon,' zegt Grete, *'is er wat? Vind je het geen goed idee om samen te wandelen?'*

'Ja, eh.. nee, Grete,' zegt Catharina, *'Er is niets, hoor! Ik ben moe ..., hard gewerkt... en ik geniet van de omgeving. Zal ik je naar huis brengen, Grete?'*

Grete kijkt Simon aan en knikt. Haar ogen stralen. Dan haakt ze haar arm in die van Catharina.

Het is het moment dat Catharina de beslissing neemt. Ze wist dat dit kon gebeuren. Haar geheim had ontdekt kunnen worden. Dat is zeker. En daar had ze ook rekening mee gehou-den. Een soldaat had haar

tijdens een ruzie de kleren kunnen scheuren, een chirurgijn had haar in een gasthuis bij de behandeling van een of andere ziekte of bij een onge-luk moeten uitkle-den, ze had zich een keer kunnen verspreken, maar dat een meisje verliefd op haar zou worden. Nee, daar had ze nooit aan gedacht. Maar nooit zou ze zichzelf vergeven, als ze Grete, IJdse en Rebekka, de eerste mensen, die zij sinds jaren weer eens echt ontmoet heeft, nog langer voor de gek zou houden.

Morgenvroeg, als de Melksterpoort als eerste van de Deventer stadspoorten geopend zal worden, zal zij er de eerste zijn.

Catharina Simons overleed in 1625 te Rees. Daar werd ontdekt dat zij een vrouw was. Haar vader werd ingelicht, maar kon wegens een ziekte niet overkomen voor de begrafenis, die met militaire eerbewijs plaatsvond. De hele magistraat en al de officieren van het garnizoen en van de wachtschepen volgden haar stoffelijk overschot, dat in de kerk, waaraan zij als beeldhouwer had gewerkt, ter aarde besteld werd. Door de goede zorgen van de magistraat werd haar graf gedekt met een kostbare zerk, waarop haar beroep vermeld werd.

De dertiende tree

Bep Spa

Dit verhaal gaat over de trap achter de Bergkerk; de trap die uitkomt in de Roggestraat. Tegenwoordig is die trap goed te betreden, maar dat is anders geweest. Heel anders zelfs.

De trap stond bekend als '*de ongelukstrap*'.

Hij werd ontworpen door de beroemde trappenontwerper Jerominus van den Heegg met dubbel gg. Voordat de trap gemaakt was bracht hij de ontwerper al ongeluk. Dat kwam namelijk zo;

In 1856 was aan Jerominus van den Heegg gevraagd of hij voor dat deel van de stad een trap kon maken en plaatsen. De Bergkerk lag namelijk een stuk hoger dan de Roggestraat, Walstraat en alle andere straten daar.

Men hoopte ook, dat door de plaatsing van een trap meer mensen naar de kerk zouden komen. De doorgang Bergkerk plein was er nog niet en de Roggestraat liep door tot aan de stadsmuur. Daarom moesten de mensen via de Brink en de Bergstraat omlopen om in de Bergkerk te komen.

Als je jong was ging dat wel, maar oudere mensen hadden daar problemen mee. En ze kwamen niet meer in de kerk.

Overigens, of dit écht de oorzaak was van de terugloop van het kerkbezoek is nooit duidelijk geworden.

Jerominus was dus gevraagd om een trap te maken en te plaatsen.

Hij deed het met liefde, maar iets in hem waarschuwde hem, dat er iets niet goed zat.

Maar hij kon niet ontdekken wat er fout was. Alle treden had hij klaar; ze waren allemaal even lang en even breed en van mooie blauwe steen gemaakt. Wat kon er mis gaan?

Toen hij na twee weken van diep nadenken nog geen fout ontdekt had,

besloot Jerominus de trap te plaatsen.

Hij had de treden in zijn werkplaats aan de Roggestraat liggen. Hij begon daar met de graafwerkzaamheden en vervolgens met het plaatsen van de treden. Jerominus werkte natuurlijk van beneden naar boven. Dat is immers de logische volgorde bij het maken van een trap.

Alles liep zeer voorspoedig en binnen een week had hij al tien treden liggen en het zag er keurig uit.

Iedereen was vol lof over zijn trap. Zo'n mooie trap was nergens anders in heel Deventer te vinden.

Op de 9de dag had Jerominus zijn laatste staande tree in zijn handen. Hij liep naar boven en plaatste de tree. De trap was klaar.

Maar wat zag zijn oog? Er moest nog een tree bij!

Had hij een foutje gemaakt in zijn berekening?

Alles rekende hij na. Hoe kon dat toch? Maar op een gegeven moment had hij in de gaten waar de fout zat.

Vanaf de 7de tree had hij al het zand dat hij weghaalde naar boven gegooid in plaats van naar beneden.

Maar doordat hij al het zand naar boven had gegooid was de Bergkerkheuvel hoger geworden.

Zoveel hoger, dat er nog een tree bij gemaakt moest worden!

Jerominus was niet kinderachtig en maakte met veel plezier nog een tree er bij. Hij deed zelfs extra zijn best voor die tree, want die was toch de stap naar de kerk óf uit de kerk.

En hij had liever dat de mensen spraken over een extra tree dan over de misrekening van Jerominus.

In de tree had hij zelfs twee maal de zinsnede '*de tree naar het eeuwige geluk*' laten graveren; één keer gewoon en een keer op zijn kop. Dus als je de tree opging kon je het lezen, maar ook als je de tree afgang

was de boodschap leesbaar.

Een ding was overduidelijk: Jerominus wenste iedereen - kerkgangers of niet - het eeuwige geluk toe.

In het voorjaar van 1856 liep hij met de laatste tree naar boven. De tree was erg zwaar en daarom stopte Jerominus halverwege en rustte even uit. Hij legde de tree op de trap en ging zelf op de tree zitten.

Hij telde de treden: "1, 2, 3,...10, 11, 12. *Wat een mooie trap is het toch.*" Jerominus was trots op zijn trap.

Totdat hij zich bedacht dat hij net tot twaalf had geteld. Hij telde de treden nog eens en nog eens.

Het waren er echt twaalf en met de laatste tree erbij, waarop hij nu zat, waren er in totaal dertien treden.

Maar 13 was het ongeluksgetal en dat kon dus helemaal niet!

Toentertijd waren de mensen heel bijgelovig en ze meden het getal 13.

Als ze telden ging dat zo: "10, 11, 12, 14, 15..."

Om die reden hadden bijvoorbeeld de huizen geen huisnummers. Stel je voor, dat je op nummer 13 kwam te wonen. Dan zou je hele leven vol ongeluk zitten en dat wenste niemand iemand toe. Zelfs je grootste vijand niet!

Jerominus sleepte de tree weer naar beneden en dacht diep na. Hij ging op de grond zitten met zijn rechterknie omhoog. Zijn rechterelleboog rustte op zijn knie en in zijn rechterhand rustte zijn hoofd. Hij dacht na.

De volgende dag zat hij nog precies zo.

Op een zeker moment ging er een schilder tegenover hem zitten en maakte een portret van hem.

Na bijna twee dagen zo gezeten te hebben had Jerominus de oplossing gevonden.

Hij ging van alles regelen: een kar, mensen, een paard, een schop met een lange steel enzovoorts. Toen hij alles geregeld had legde hij de tree op de kar.

Het paard werd voor de kar gespannen en er gingen mensen op de kar zitten, zodat de tree er niet vanaf kon glijden als ze door de Bergstraat steil omhoog zouden rijden.

De mensen die overbleven moesten achter de kar lopen om de mensen op de kar weer tegen te kunnen houden als die er misschien vanaf zouden vallen.... Hieruit kun je opmaken hoe slim Jerominus was. Maar alles ging goed.

Boven bij de Bergkerk aangekomen zag het zwart van de mensen, want er ging iets bijzonders gebeuren.

De mensen riepen en schreeuwden: "*Jerominus, wat ga je doen!*" En meer van dit soort kreten.

Jerominus stak zijn hand op en de menigte werd stil.

Hij sprak tot de mensenmassa: "*Beste mensen van Deventer. Ik ga vandaag de eerste tree naar de Roggestraat leggen. Deze trap die de naam 'Dubbelgelukstrap' draagt bestaat uit twee delen. Het eerste deel begint hier bovenaan en gaat dan zeven treden naar beneden. En dan begint de tweede trap. In deze tree die ik nu ga plaatsen staat ook gegraveerd 'de tree naar het eeuwige geluk'.*"

De mensen begonnen te joelen en schreeuwen, zó hard, dat er een wolkbreuk losbarstte. Iedereen rende vlug naar huis om niet al te nat te worden.

De enige die achterbleef was Jerominus. Hij ging rustig aan het werk. Hoe natter het zand werd des te steviger de ondergrond voor de laatste tree zou worden.

Na drie uur gewerkt te hebben – hij was inmiddels kletsnat - was hij klaar met zijn werk. Trots stond hij bovenaan de trap en bekeek deze aandachtig. De naam voor de trap had hij toch maar slim bedacht, vond hij, en hij stond een poosje te genieten.

Hoe het zo kwam zal nooit iemand kunnen vertellen, maar op een bepaald

moment telde Jerominus de treden en vergat hij bij de 7de tree opnieuw met tellen te beginnen. Hij telde in plaats daarvan gewoon door: " 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13! Oh, néé! " Hij wilde snel een pas achteruit zetten, maar omdat het geregend had, was de trede nat geworden. Er lag modder op en Jerominus gleed uit. Hij viel met zijn achterhoofd op de tree en gleed zo van de trap af. Zijn achterhoofd raakte alle dertien en onder aan de trap bleef Jerominus roerloos liggen.
Dood.

Op het moment dat Jerominus uitgleed schrok hij zo hevig dat hij het uitgilde. Mensen die in de Roggestraat woonden, hadden de schreeuw gehoord en waren naar buiten gesnel.

Ze zagen Jerominus vallen en onwillekeurig telden ze de treden die hij met zijn achterhoofd raakte.

Het waren er dertien en al spoedig daarna werd de trap 'ongelukstrap' genoemd.

Jerominus werd begraven, maar er was niemand op de begrafenis. Iedereen sprak er schande van, dat hij een trap met dertien treden had ontworpen.

In de daarop volgende jaren gebeurden er allerlei verschillende ongelukken bij de trap.

En de gemeente Deventer besloot dat de 13de tree er af moest. Ze wilde wel een stukje van de heuvel afgraven, zodat twaalf treden voldoende zouden zijn om de trap met de grond gelijk te laten lopen.

Vele mensen meldden zich aan om de tree weg te halen. Maar niemand had succes. Er waren zelfs mannen die stoer zeiden dat ze de dertiende tree weg zouden halen, maar die hard wegliepen, zodra ze de trap zagen. Nee, niemand lukte het de trede weg te halen.

Tot er op een dag een dame langskwam. Ze zag de trap en vond hem mooi. Maar iedereen raadde haar af om de trap op te gaan.

Men vertelde haar het verhaal van de ongelukstrap. En ze hoorde ook dat de gemeente iemand zocht die het voor elkaar kon krijgen om de 13de tree weg te halen.

De dame – Alletta van Hier tot Ginder genaamd – ging terug naar haar huis en bleef over de trap nadenken. Eens per week had ze een bijeenkomst van dames: een bijeenkomst van wijze vrouwen.

Alletta van Hier tot Ginder legde het probleem voor, en de dames - zeven in getal - praatten hier de hele avond over. Toen kwamen ze tot een besluit.

Alletta ging naar de gemeente en had een lang onderhoud met de mannen van de gemeenteraad.

Ze kwam met een voorstel; de club van wijze vrouwen zou de dertiende tree weghalen. Als dit hen lukte zou er één van deze wijze vrouwen in de gemeenteraad benoemd worden.

De gemeenteraad sputterde wat tegen; een vrouw in de gemeenteraad? Dat kon niet! Want dan konden ze niet meer ongegeneerd boeren of scheten laten of naar vrouwen kijken.

En, nog erger, ze zouden naar de domme kletspraatjes van vrouwen moeten luisteren.

Hierop gaf Alletta van Hier tot Ginder antwoord; "*Tot nu toe hebben alleen mannen geprobeerd de tree weg te halen. Het is niet gelukt. Wij, de wijze vrouwen, hebben een methode bedacht die wel succes heeft. Het kan lukken of niet. Nee heb je en ja kun je krijgen.*"

De gemeenteraad moest dit harde gegeven wel onder ogen zien.

Men besloot het voorstel van de wijze vrouwen aan te nemen.

De wijze vrouwen gingen hard aan het werk. Ze vroegen alle mannen naar de Bergkerk te komen. Ook de gemeenteraadleden moesten komen.

Alle mannen verzamelden zich bij de Bergkerk. Daar kregen ze te horen, dat ze met elkaar de Bergkerkheuvel zouden afgraven tot de hoogte van de 12de

tree.

Al het zand moest naar beneden gegooid worden en op de onderste twee treden bij elkaar worden geveegd.

De gemeenteraad had toegezegd het zand van de heuvel weg te halen.

Zij moest zorgen dat het zand verdwenen was als de wijze vrouwen klaar waren.

Zo gezegd, zo gedaan.

De Bergkerkheuvel werd afgegraven en al het zand werd naar beneden gegooid.

Toen de mannen daarmee klaar waren moesten ze naar beneden, naar de Roggestraat, om het zand gelijkmatig te verdelen. Maar zo, dat de eerste twee treden niet meer te zien waren.

Nadat deze klus gedaan was mochten alle mannen naar huis. Ook de wijze vrouwen gingen huiswaarts en spraken af het karwei de volgende ochtend te klaren.

De volgende ochtend om zeven uur waren de wijze vrouwen weer in de Roggestraat, maar nu niet mooi gekleed zoals anders. Ze hadden de werkkleding aan, die ze ook droegen als ze in hun tuin werkten.

De wijze vrouwen hadden ook allemaal een bezem bij zich.

Ze gingen voor de trap staan. De onderste twee treden waren niet te zien. Als je van niets wist, dacht je dat het een trap met elf treden was.

Elf was het gekkengetal. En gekken werden positief beoordeeld: ze brachten vaak vrolijkheid met zich mee en gaven het straatbeeld kleur.

Dus het was ongevaarlijk een trap met elf treden te beklimmen. Desondanks liepen vier vrouwen, waaronder Alletta, toch voorzichtig naar boven.

Ze telden de treden: " 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. "

Alletta bukte zich en wrikte de steen los en de drie overige vrouwen veegden veel zand weg van de tweede tree.

Toen de vier vrouwen zover waren dat ze de 11de tree los hadden en konden

optillen, veegde de andere drie vrouwen de tweede tree helemaal schoon. De vier vrouwen liepen met de zeer zware tree naar beneden en telden weer de treden: " 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11. " Gelukkig waren ze beneden gekomen, zonder dat er iets gebeurd was.

Tijdens de afdaling van de trap hadden de vier wijze vrouwen een gekke tinteling in hun lichaam gevoeld. Beneden aangekomen vroegen zij de andere drie wijze vrouwen hen te helpen met de tree.

Toen ze dat deden gingen de vrouwen vanzelf dansen. Steeds wilder en wilder tot het moment waarop ze de tree niet meer konden houden en deze uit hun handen viel.

Snel trokken ze hun voeten weg en keken geschokt naar de steen die in duizenden stukjes uiteen gevallen was.

Toen de schrik over was lachten de wijze dames onwijs lang.

Daarna veegden ze de eerste tree ook schoon en zo ontstond de trap met de twaalf treden.

En 12?

Met dat getal was en is niks aan de hand!

Alletta werd de eerste vrouw in de gemeenteraad.

En zo bracht de dertiende tree toch nog wat goeds teweeg!

De trap is er nog steeds en telt twaalf treden. Maar je kunt nog altijd zien waar de dertiende tree heeft gelegen: aan de zijkanten zie je ook vandaag de dag nog een stuk steen waarop de balustrade rust, en op die hoogte zat ooit de dertiende tree...

Naatje Pulk

LEGENDÆ

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEVENTER

De valsche geschiedenis van het Grote kerkhof. Samengesteld door Jurriën Roossien, Nico Joosting Bunk, Sandra Bos en Robert van Dieren

ISBN

© De Zwarte Hond het Dierenbos en ArtNik

Zonder enige uitzondering ,door de wet gesteld mag, in alle gevallen de inhoud van deze uitgave zonder toestemming van de rechthebbenden op het auteursrecht, cq de uitgeefster van deze uitgave, de rechthebbende(n) gemachtigd namens hen op treden, alles (maar dan ook echt alles) worden verveelvoudigd, gedupliceerd en openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, digitale media en vooral internet. Dit geldt in het bijzonder voor de complete vertellingen uit deze uitgave.

De uitgever steunt het credo; hoort zegt het voort; vertel het ieder die je tegenkomt; laat je stem horen! Laat u niet afschrikken door de wettelijke bepaling zoals bedoeld in art. 17 lid 2, auteursrecht 1912 of het Koninklijke Besluit van 20 juni 1974 (stb. 351) ex. artikel 16b. Veel succes met de verspreiding van deze legendæ.